KEMALETTİN TUĞCU

Güllü Bahçe

DAMLA YAYINEVİ

KEMALETTİN TUĞCU DİZİSİ-29

GÜLLÜ BAHÇE

Millî Eğitim Bakanlığı'nca, 7 Ekim 1985 Tarih, 2197 sayılı Tebliğler Dergisi'nde, İlk ve Ortaokul öğrencilerine duyurusu yapılmıştır.

KEMALETTİN
TUĞCU

GÜLLÜ
BAHÇE

KEMALETTİN TUĞCU

29

Damla Yayınevi Nu.: 80

Kemalettin Tuğcu Klasikleri Nu.: 29

©
Copyright
Yayın Hakkı
Damla Yayınevi

Kapak-İç Resim
Cemal Dündar

Dizgi-Mizanpaj
Damla Yayınevi

Baskı-Cilt
Express Matbaası - İSTANBUL

ISBN 975-381-257-4

DAMLA YAYINEVİ®
Prof. K. İsmail Gürkan Cad. No: 6 Cağaloğlu-İST.
Tel: 0.212. 514 28 28 - 0.212. 511 09 55
Fax: 0.212. 528 24 01
Internet: www.damlayayinevi.com.tr
E-mail: damla@damlayayinevi.com.tr

GÜLLÜ BAHÇE

Selim, benim dedemin adı imiş. İki ağabeyimden birine İbrahim, ötekine Halil adını koymuşlar. Dedem öldüğü sırada ben doğmuşum, adı unutulmasın diye onun adını bana vermişler.

Apartmandaki sandık odasında temizlik yaparken ortaya çıkan bazı resimlerin kime ait olduğunu sorardım. Annem, beli kuşaklı, ayağında yemeniler, yeleğinde kocaman bir kordon bulunan bıyıklı bir adam için bana:

— Deden işte, demişti. Kıyafetine bakma, uyanık adammış. Babanı da, amcanı da okutmuş. Anadolu'da büyüdüğü için şehirlere pek gelmezmiş.

Sonradan öğrendiğime göre annem Belma Hanım, babam Ahmet Kenan Bey'in ikinci karısı imiş. İki ağabeyim evvelki karısından doğmuş. Annem öğretmendi, her gün okula gider, çalışırdı. Babam huysuz, savruk bir adamdı.

Başımıza o büyük felâket geldiği zaman annemden duydum:

— Vazgeçiremedim, kumar oynayanların iki yakası bir araya gelmez. Ailesi sürünür. İşte bizim de başımıza geldi.

Babam bir devlet dairesinde veznedardı. Kasadaki paralardan almış, gidip kumar oynamış, hepsini kaybetmiş. İşten el çektirmişler. Tahkikat yapılmış, bir hafta sonra da babam ceza evine gönderilmiş. O tarihte ben ilkokula yeni başlamıştım. Annemin öğretmenlik yaptığı okuldaydım. Halille İbrahim ağabeylerim biri on beş, biri on sekiz yaşındaydılar.

Bu iki ağabeyim benimle ve annemle hiç geçinemezlerdi. Bu yüzden evde dırıltı eksik olmazdı. İkisi de ortayı zorlukla okumuş, ondan sonra işi serseriliğe vurmuşlardı. Annemin bu evde hiç rahatı yoktu.

Babam ceza evine girince annem ayrılık için mahkemeye müracaat etti. Zaten evin kirasını da annem verir, yetiştirdiği kadar hepimizi doyurmaya çalışırdı.

Evin başına dert olan o iki haylaz ağabeyimi ne yapsın, babam da cezaevine girince onlara birkaç öğüt verdi, birer iş bulup çalışmalarını söyledi. Ama onlar dinlemediler.

Mahkeme annemi ayrılmakta haklı buldu. Babam zorluk çıkartıyor, beni de vermek istemiyordu. Annem hâkimin karşısında:

— Bunu da alsın, öteki çocukları gibi serseri yapsın, dedi.

Annem belki ceza evinde bulunan babamın bana bakamıyacağı için kendisine bırakacağını hesaplamıştı. Ama işler onun istediği gibi olmadı.

Tamam beş yıl annem baktı. İlkokulu bitirdim. Beni bir şeyden yoksun etmedi, ama babamdan ayrıldığından iki yıl sonra bir başka öğretmenle evlendi. Bu adam bana kötü muamele etmedi ama öteki ağabeylerimi eve sokmadı. Onlar tam bir serseri hayatı sürdüler.

Ben okuldan mezun olduğum, on bir yaşımı da tamamladığım zaman babam ceza evinden çıktı. Doğruca eve gelmişti. Artık o yakışıklı, temiz kıyafetli adam değildi. Ceza evinde yokluk çekmiş, üstü başı paralanmıştı. Yalnız kıyafeti değil ahlâkı da çok daha kötü olmuştu.

Annem artık bu kötü adamla uğraşamazdı. Üvey babam:

— Bırak Belma, dedi. Damarında insanlık varsa doğru yolu bulur bu çocuk. Kendisine bakmaktan âciz olan bu adam ona nasıl bakacak? Hem er, geç sana geri gönderir.

Fakat işte bir gün, elimizde bir tek eski bavulla kendimizi bir halk otobüsünde bulmuştuk. Ağabeylerim:

— Bu oğlanı başımıza neye musallat ettin baba? diyorlardı.

Onlar beni istemiyorlardı. Babam:

— Benden ayrılmak ne demekmiş, görsün, diyordu.

Büyük ağabeyim sık sık babamla kavga ediyordu:

— Ne akla hizmet ettin de milletin parasıyla kumar oynadın, diyordu.

Babam şaşkının biriydi artık:

— Ya kazansaydım? Hem parayı yerine koyar, hem de zengin olurdum.

— Sen şimdiye kadar maaşını kumara vermekten başka ne yaptın?

— Sizleri bu yaşa getirdim, nankörler.

— Haydi be sen de. Biz senin değil, üvey anamızın ekmeğini yedik. O doyurdu, o giydirdi bizi. Okuduğumuz kadar da o okuttu. Sen adam olsaydın biz de adam olurduk. Hepimizi serseri eden sensin.

Babamla büyük ağabeyimin bir dövüşmediği kalıyordu. İstanbul'da barınacak yerimiz olmadığı için hemen köydeki amcamızın yanına gitmek için yola çıkmıştık.

Fakat tam iki saat güneşin altında, aç bitkin yol yürüdükten sonra bir akşam karanlığında vardığımız köyde amcamız Şahin Efendi yemek yiyormuş. Bize kapıyı yaşlı bir kadın açtı. Kim olduğumuzu sorduktan sonra kapıyı yüzümüze kapatıp içeriye çekildi.

Amcamız yemekten sonra kapıya çıktı, şöyle bir süzdü bizi. Babama dönüp: "Bana bak Ahmet, dedi. Kara haber tez gelir. Milletin parasını kumara verdiğini, beş yıl yattığını biliyorum. İnsan bir suç işler, öfkelenip birisini vurur, kavgada elinden bir kaza çıkar. Ama seninkisi böyle suçlardan değil. Buna şerefsizlik, namussuzluk derler. Bana hiç gelme. Var hangi taş katıysa başını o taşa vur."

Babam belki yargıcın karşısında bu kadar yıkılmamış, bu kadar çökmemişti. İki ağabeyim bile onun hâline acıdılar. Babam inler gibi:

— Ağabey, dedi. Sen haklısın. Ama tek başıma değilim

ki kendimi bir ağaç dalına asayım?

— Benim başıma belâ mı olacaksın?

Babam:

— Hayır, dedi. Babamızdan bu kadar tarla kalmıştı. Benim de hakkım var. Benim hakkımı ver. Bir şeyler yapmaya çalışayım.

— Hakkını arıyorsun ha? Bilmiş ol ki, babadan sadece kuru toprak kaldı. Ben didindim, çabaladım, mal sahibi olmaya çalıştım. Ben babamı elin tarlasında ırgatlık yaparak besledim. Kuru toprak istiyorsan yolun kıyısındaki taşlık tarlaya git.

— Ağabey, yer bilmem, yurt bilmem. Çocuklar aç.

— Ben evimin azığını sizin gibilere yediremem. Var orada samanlıkta yat. Yarın tarlaya yollanırsın.

Benden az kabaca, Hasan adında bir oğlan çıktı ortaya. Bize samanlığın kapısını açtı. Karanlıkta içeriye girdik. Açtık, susuzluk, yorgunluktan dizlerimiz titriyor, tabanlarımız sızlıyordu.

Annemden ayrılmanın ne demek olduğunu o gece anlamıştım. O karanlıkta ve saman kokusu içinde ben de uyuyup kalmışım.

Sabahleyin akşamkinden daha yorgun kalktık. Birisi kapıyı açmıştı. Amcamızı gündüz gözüyle gördük. Sandık odası temizlenirken gördüğüm o köylü adama tıpkı benziyordu. Hasan ona bir eşek semerlemiş ve altına çekmişti. Semerin bir tarafına da bir heybe astı.

Amcamız eşekte, biz peşinde yaya yola çıktık. Yürürken ayaklarımızı sürüyor, güçlükle adım atıyorduk.

Düşe kalka, köyün alt başındaki yola vardık. Amcamız eşekten indi. Elindeki eşeği dürtüşlediği değnekle işaret etti:

— Bana bak Ahmet. Şu ilerideki kuru kavaktan şu yandaki dere içine kadar babadan kalma tarladır. Burası çok taşlıktır, ben toprağı onaramadım. Tarlanın ardı ileride gördüğün kayalığa kadar dayanır. Var bakalım biraz da sen çabala.

Babam:

— Ağabey, dedi. Burada bir el kadar gölge yok. Ben bu taşın toprağın üstünde ne yapayım? Bari bir kazma kürek ver de kendimize mezar kazalım.

Şahin Efendi:

— Kazmazsanız hatırım kalır, dedi. Bana bak, şurada dere içinde su vardır. İki su bir ekmek yerine geçer. Aklın varsa kerpiç kes, başını sokacak iki göz ev yap. Yamaçta çalı çırpı çok. Baktın olmadı, sen de var ırgatlara katıl Çukurova'ya git. Pamuk toplar, para edinirsin.

Şahin Efendi bizi bırakıp gitmişti, ama giderken de heybenin içindeki iki somun ekmekle katı bir peyniri bırakmıştı.

Babam onun arkasından:

— İnsafsız adam, diye bağırdı. Sen de ağabey misin?

İbrahim ağabeyim:

— Yavaş ol baba, dedi. Açlıktan içimiz kavruluyor. Sen yemezsen yeme.

İki somunla peynir dördümüz arasında pay edildi. Kıtlıktan çıkmış gibi yedik. Güneş o kadar kuvvetliydi ve yerin harı insanı öyle bunaltıyordu ki ne yapacağımızı bilemiyorduk.

Babam:

— Dere içinde su varmış, dedi.

Oraya doğru yollandık. Kayalardan, çalıların arasından

inip suyun başına vardık. Kana kana su içtik. Ayaklarımızı, yüzümüzü yıkadık. Tekrar tarlaya döndük, babam:

— Harman vakti, dedi. Köyde bir ırgatlık filân buluruz. Hiç olmazsa karnımız doyar.

İbrahim ağabeyim:

— Çukurova'ya gitmek bence daha iyi, dedi. Orada işçiye toptan yemek verilirmiş, sonra gündelik de hiç yoktan iyi.

Babam:

— Çukurova neresi, sen biliyor musun? dedi. Yürüye yürüye bir iki hafta sürer. Sen bu yolu göze alabiliyor musun?

— Ben yürürürm.

— Sen yürürsen ben yürüyemem. Selim de yürüyemez. İsterseniz iki kardeş varın gidin.

Halil:

— Benim tabanlarım şiş, dedi.

Güneşin altında kara kara düşünmekten fayda yoktu. Babam:

— Şuradan dal budak getirelim, çardak gibi bir şey yapalım, dedi. Bu çıplak taşların üzerinde barınılmaz.

Benim gidecek hâlim yoktu. Ceketimi çıkarıp başıma koymuş, bekliyordum. Yoldan doğru Hasan geldi. Eşeğin üstüne binmiş, yanına kazma kürekle balta almıştı. Eşekten inip:

— Amcam gil ne yanda? dedi.

— Güneşten barınılmıyor, dedim. Çalı koparıp çardak gibi bir şeyler yapacaklar.

Oğlan kazmayı, küreği, baltayı bıraktı. Bir de bakraç asmıştı semere. Bunun içinde iki somunla biraz peynir vardı.

— Bana bak, dedi. Bunları Halime anam yolladı.

— Halime anan kim?

— Babamın karısı.

— Senin babanın karısı benim de yengem olur. Bakraç ne olacak?

— Su alırsınız dereden.

Çocuk eşeğe binip gitti. Biraz sonra babamla iki ağabeyim geldiler. Kazma küreği, baltayı ve bakracı gördüler. İşi anlattım. Babam hemen baltayı alarak tekrar koruya gitti. Epeyce kalın birkaç ağaç kesip getirdiler. Bunlardan dört direk üstüne yeşil dalları örtüp bir güneşlik yaptılar. Yanımızda ne ip vardı, ne çivi. Dalları birbirine sarıp tutturmak gerekiyordu. Ama ne de olsa bir gölgeye kavuşmuştuk.

Babamın elleri su toplamıştı. Dere epeyce uzaktaydı. Ben bakraçla oradan su getirdim. O geceyi çardağın altında geçirdik. Gündüz ne kadar sıcak olduysa gece de o kadar serin oluyordu. İki ağabeyim ısınmak için sırt sırta vermişlerdi. Ben de babama sokuldum. Adam bütün gece inledi.

Sabah olunca ne yapacağımızı düşündük. Hiç olmazsa artık güneşin altında değildik. İki ağabeyim yeniden koruya gittiler. Epeyce kaldıktan sonra döndüler. Bir bahçeden yarı olmuş elma ile ahlat bulmuşlardı. Bunları toplayıp getirmişlerdi. Babam:

— Yakalanırsanız buradan da oluruz, dedi.

Halille İbrahim hiç oralı değillerdi. Yoldan ara sıra köylüler geçiyordu. Bunların kimi eşeklerine binmiş, kimi heybelerini omuzlarına vurmuşlardı.

Babam üçüncü gün kasabaya gitmeye karar verdi. Güneşin altında yavaş yavaş yürüyüp uzaklaştı. İbrahim ağabeyim kötü kötü düşünüyordu. Yarım saat kadar sonra yol-

dan doğru kadın, erkek epeyce kalabalık köylüler, kimi yaya, kimi eşekli, hepsi de sırtlarında dürülmüş yorganlarıyla yürüyorlardı. İbrahim ağabeyim yolun ortasına doğru çıktı. Önde atlı bir adam vardı. Onunla konuştu. Bana dönerek eliyle bir işaret yapıp:

— Ben Çukurova'ya gidiyorum, dedi. Babana öyle söyle.

Şaşırıp kalmıştım. İbrahim'in bıyıkları epeyce çıkmıştı. Artık on sekiz yaşındaydı, nerdeyse askere gidecekti.

Ben onların ardından baka kaldım. Biraz sonra Halil korudan döndü. Yine yarı olmuş yemişler koparmıştı.

— Ağabeyim nerede? diye sordu?

— Çukurovaya gitti, dedim.

— Sıcaktan delirdin mi? dedi.

— Hayır, dedim. Buradan köylüler geçiyordu. Onlardan biriyle konuştu. Bana Çukurova'ya gideceğini söyledi, yürüyüp gittiler.

Halil gölgeye gelmişti. Bakraçtaki su ile elini, ayağını yıkayıp bana su getirmemi söyledi. Bakracı alıp gittim.

Dönüşte Halil uzanmış uyumuştu. O uyurken Hasan yine geldi. Eski bir yorgan, yine iki somun ekmek, biraz cevizli sucuk getirmişti. Bana:

— Bunları Halime anam yolladı, dedi. Babama diyiverme sakın.

— Olur, dedim.

— Baban nirde? diye sordu.

— Kasabaya gitti, dedim.

— Ne idecek?

— Bilmem, bana bir şey demedi.

— Orada yatan kim?

— Küçük ağabeyim Halil.

— Ya öteki nirde?

— O Çukurova'ya gitti. Köylüler geçiyordu, onlara katıldı.

Hasan çekilip gitti. Ben yalnız gibiydim. Yollara bakıp babamı beklerken okulu, annemi ve apartımandaki rahatımızı düşünüyordum. Arkamdaki elbise berbat olmuş, cekedim birkaç yerinden yırtılmış, gömleğim kir içinde kalmıştı.

Babam beni alıp getirmekle en büyük fenalığı yapmıştı. İşte o da dönüyordu. Topallıyarak gelen adam o idi. Sırtında bir torba vardı. Bir yerden eline bir değnek geçirmişti. Ona dayanıyordu.

Halil kalkmış, o da yola bakıyordu. Babama acıdığından değil, ama torbada işe yarar bir şeyler olup olmadığını anlamak için yola doğru çıktı.

Babam kendisini yere attı. Uzun bir nefes aldı. Halil torbadakileri çıkartıyordu, bir testere, bir keser, bir alay çivi, sonra peynir, ekmek, bir bıçak.

Halil:

— Saatin ne oldu? dedi.

— Sattım, dedi babam. Bunları aldım.

— Bunlar ne işe yarayacak?

— Her hâlde dağ başında saatten çok işe yarar. Saati ne yapacağım?

Anlattıklarım size uydurma gelir. Ama ne çare, işte bu günleri ben acı acı yaşadım. O güneş beynimi kaynattı. Kaç defa dere içine inerek yüzümü, başımı bol sularla yıkayıp başımın ağrısını geçirmeye çalıştım. Saatlerce, saatlerce otların üzerinde yattım.

Babam kaç defa ben yarı baygın yatarken kendi kendine:

— Ne vardı bunu getirecek, diye söylendi. Öldürmek için mi getirdim!.

Üstelik Halil ağabeyim çiftliklerden birinde bir iş bularak bizi bırakıp gitmişti. O bir aralık, serserilik ve açlık canına yettiği için bir demircinin yanına girerek çıraklık yapmış, bazı işleri öğrenmişti.

Bir gün babam korudan ağaç kesmeye giderken o da çekilip gitti. Ben babamla yalnız kaldım. Babam böyle iki oğlunun birden kendisini terketmesi karşısında çok büyük acılar duymuştu.

İşte bu sırada bir gün Şahin amca tarlaya geldi. Eşeğini başı boş bırakıp benim yanıma oturdu. Şöyle konuştuk:

— Baban nerede?

— Koruya dal kesmeye gitti.

— Kardeşlerin nerede?

— Büyüğü Çukurova'ya gidenlere katıldı. Küçüğü de burada bir yerde bir çiftlik varmış, oraya kapılandı.

— Ne iş yapar bu oğlan?

— O demircinin yanında çalışmıştı. Bazı işleri öğrenmiştir.

— Baban burayı niye eşiyor?

— Burada killi toprak varmış. Onlardan kerpiç kesecek. İşte şuradaki düzlükte yere çamur karıp serdi, kürekle kerpiçlerin aralarını kesti. İyice kuruyunca bir ev örecek.

— Baban bu işleri bilir mi?

— Ne bileyim. Ne de olsa okumuş adam.

— Kumar oynamasını daha iyi bilir, öyle değil mi?

— Evet, ama bunun için çok ıstırap çekiyor. Bir işi vardı, bir evi, karısı vardı. Giyinir, kuşanır, içer, kumar oynardı.

Şimdi içecek tütün bile bulamıyor.

— Burada ne yiyip içiyorsunuz?

— Su var.

— Bu bakracı nerden buldunuz?

— Şey, amca, onu Hasan bıraktı ki su getirelim diye yoksa avuçla su taşınır mı?

— Hasan bıraktı ha, peki bu keseri nereden buldunuz?

Şahin amcası, Selim'e "kardeşlerin nerede?" diye sordu.

— Babam saatini sattı. Bu keserle bir testere aldı.

— Senin adın Selim değil mi?

— Evet.

— Kim koydu bu adı sana?

— Benim dedemin adıymış. Ben doğduğum sırada dedem ölmüş, adı unutulmasın diye onun adını bana vermişler.

— Senin baban böyle şeyler düşünür mü?

— Bilmem, koymuşlar işte. Sana bir şey söyleyeyim mi amca?

— Bana mı?

— Evet.

— Söyle bakalım.

— Sen benim dedeme çok benziyorsun.

— Sen dedeni gördün mü?

— Hayır, görmedim ama onun bizde bir resmi vardı. Büyütülmüş bir resim. Beli kuşaklı, saatinin kösteği, pos bıyıkları var.

Biz böyle konuşurken babam kestiği bir kaç dalı sürüyerek geldi. Amcamı görünce sokulmak istemedi. Şahin Efendi:

— Sokul hele Ahmet dedi. Gölgeye gel.

Babam çekinerek geldi. Şahin Efendi:

— Bana bak Ahmet, dedi. Bu oğlancığı alıp getirdiğine bir o kadar daha kötü ettin.

Babam önüne bakarken su toplayan avuçlarını da seyrediyordu:

— Evet, haklısın ağabey.

— Nerede senin öteki oğlanlar.

— Gittiler işte. Bu güneş, bu açlık onları yıldırdı. Biri Çukurova dedi, çekip giti, öteki bir çiftliğe yanaşmış.

— Ahmet, sen günahını çekiyorsun, bu oğlana çektirme. Ne olsa babamızın adını taşıyor. Sonra akıllı, terbiyeli bir oğlan.

— Öyledir ağabey.

— Onu buralarda yitirirsin. Ya anasına yolla, ya bırak ben ona bakayım.

Babam biraz düşündükten sonra:

— Ne anasına yollayacak yüzüm var, ne de sana al bak diyecek hâlim, dedi.

— Ben alır giderim.

— Al, git. Bari o kurtulsun.

Şahin amca elini omuzuma koydu:

— Oğlum, dedi, seni alıp gideyim.

— Başımı eğdim.

Şahin amca cevap bekliyordu. Ben susunca:

— Benimle köye gelmiyecek misin Selim? dedi.

— Babam ne olacak? dedim. Burada tek başına kalacak.

Babam ellerini yüzüne kapattı. Sesli sesli ağlamaya koyuldu. Şahin amcam elini babamın omuzuna vurarak:

— Ahmet, dedi. Gördün mü hayırlı evlâdı şimdi? Ne vardı anasına inat olsun diye bu çocuğu peşine takıp dağ başına getirecek.

Babam ağlaya ağlaya:

— Bilemedim ağabey, dedi. Allah seni inandırsın, öteki oğlanlar da ben de bunun anasının ekmeğini yiyorduk. Kadın çalışıyor, bize bakıyordu. Ben ceza evine suçlu girdim,

daha kötü adam olarak çıktım. Selim'i al sen, sevaptır, istersen anasına yolla, bir daha benim adımı bile duymayacaktır. Böyle yaz.

Ben babamı bırakamadım. Şahin amcam babamın killi toprak aldığı yere baktı. Sonra.

— Ahmet, dedi. Bu killerin altında kesme kaya vardır, onu da eşersen altından su çıkar. Babam rahmetli bana bunu söylemişti de ben tarlaya su gerekmez diye istememiştim. İlle sen burada barınmaya kalktın. Bu kuyuyu eş, hem elinin altında su bulunur, hem bağ bahçe yaparsın.

— Benim bir şey yapacağım yok ağabey.

Hasan bize yeniden yiyecek ve ekmek getirdi. Babam çardağı tamir etti. Acıyan, şişen avuçlarıyla Şahin amcamın söylediği o killi toprağı eşmeye başladı. İki kazma savuruyor, sonra, gelip dinleniyordu.

O akşam ay ışığı vardı. Daha rahat çalışıyordu. Ben de babamın eştiği çukurdan toprağı kürekle dışarıya atıyordum.

Karnımızı doyurduk, çardağın altına uzandık. Babam:

— Sen gitseydin Selim, dedi.

— Seni yalnız bırakamam baba, dedim.

— Bana ne faydan olur ki?

— Ne olacak, bir can yoldaşlığı işte.

Babam nedense ertesi gün daha canlı çalışmaya başladı. Artık eştiği çukurun içinde kayboluyordu. Bazen bana sesleniyor:

— Selim, diyordu. Toprağın içi bayağı serin. Bana ıslak gibi geliyor.

Çukur epeyce genişti. Toprağı dışarıya atmak zor oluyordu. Babam bize yiyecek getiren Hasan'a:

Selim'in babası bahçesini sulayacak su bulabilmek için durmadan toprağı kazıyordu.

— Oğlum, dedi. Babana söyle, kusura bakmasın. Varsa sağlam bir urganla bir kova yollasın da bu toprağı dışarı alalım.

Hasan ertesi gün bize bir kuyu çıkrığı ile bir kova ve epeyce uzun bir urgan getirdi.

Babam hemen dallar keserek çukurun üstüne bir askı

yaptı. Çıkrığı oraya takıp urganı içinden geçirdi. O aşağıdan kovayı dolduruyor, ben yukarıya çekiyordum.

Bu iş bir zaman böyle gitti. Kilin altından kesme kaya çıktı. Onu parça parça koparmak çok zor oluyordu.

Babam bu işi bırakarak bir temel kazdı. Oraya taşlar getirdi. Sonra kuruyan kerpiçleri üstüste koyarak önce bir oda yapmaya başladı.

Babam bu işin ustası değildi ama okumuş olduğu için bir şeyin nasıl yapılması gerektiğini biliyordu. Avuçlarının acısı geçsin diye kuyu eşmeyi bırakmıştı.

O çardağın altında bir iki ay yattık. Babam bir oda yaptı. Üstüne korudan bulduğu en kalın ağaçları döşedi, üstünü ince dallarla kapattı daha üstüne killi toprağı sıvamaya başladı. Bu odanın bir kapısı, bir tek penceresi vardı. Pencereye önce bir çul gerdik. Kapıyı ağaçlardan çattık. Elimizi kaldırdığımız zaman başımızın üstündeki tavana dokunabiliyorduk. Bu kerpiç oda çok sıcak olduğu için babam üstüne her zaman taze dallar getirip atıyor, güneşin harını kesiyordu. Bir taraftan bize bırakılan tarlanın taşını ayıklayıp sınırına duvar gibi yerleştiriyorduk.

Baba oğul, avuçlarımız şişmiş, üstümüz başımız parçalanmış, ayağımızda ayakkabı kalmamış, güneşten yanıp kavrulmuştuk.

Bu arada tarlanın taşını toprağını ben hayli temizlemiştim. Tarlanın bitimine doğru bir takım kayalar vardı. Bir gün amcam Şahin Efendi yine geldi. Halil'i kasabada gördüğünü, orada bir demircinin yanına girmiş olduğunu ve rahat geçinecek kadar para aldığını söyledi. Babam:

— Bana o hayırsızların lâfını etme, dedi.

Amcam kayalığa doğru yürüdü. Orası içeriye doğru oyulmuştu. Şahin Efendi:

— Ahmet, dedi. Burası bir vakitler taş ocağı imiş. Babam aldıktan sonra işletmedi. Bunlara yonu taşı derler, oyması, koparması kolaydır, aklın varsa sen buraya bir barınak yap. Kışın burada, bu kerpiç evde barınamazsın. Kurda kuşa yem olursun. Sana bir keski ile bir büyük çekiç yollayayım. Yukarısını kemer gibi bırakırsın. Bu kayanın altı koca bir ev olur. Sağlam bir kapı taktın mı topla tüfekle yıkılmaz.

Bu işe babamın da aklı yatmıştı. Şahin Efendinin yolladığı keski ile kayayı oymaya, büyük parçalar koparıp içeriye girmeye başladı. Taşlar kolaylıkla kopuyor, ben molozu dışarı atmaya zor yetişiyordum.

Bir iki hafta içinde babam kayayı bir oda büyüklüğünde oydu, altını da düzledi. Kopan parçalar kısa zamanda çok sertleşiyordu. Bu iş babamı çok sarmıştı. Avuçlarının acısına bakmıyor, sabahtan akşama kadar kayayı oyuyordu. Durmaya da gelmiyordu. Kayanın işlenen yüzü hemen sertleşiyordu.

İlk gelişimizde bize hiç yüz vermemiş, aç ve sefil bırakmıştı ama Şahin amcanın yardımları olmasa biz o çıplak tarlada yaşayamazdık. Gün geçmiyordu ki bize ekmek, ayran, yoğurt, fasulye, yağ gibi yiyecekler gelmesin. Sanki sıcak yemek hiç yememişiz gibi babamın bilir bilmez pişirdiği bu yemekler çok huşumuza gidiyordu.

Bu arada Hasan eski bir el arabası da getirmişti. Ben oyuktan çıkan taşları dolduruyor, kayanın arkasına döküyordum. Babam kapının iki yanına kayayı oyarak iki dar pencere açtı.

Ev iki oda genişliğinde olduğu zaman sağlam bir kapı yapıldı. Daha derinde bir köşeyi babam hesaplıyarak oraya bir ocak oydu ve duman çıkması için bir de genişçe delik açtı.

Gece başlayınca çardağın altında oturuyor, sonra taş o-

cağına girerek orada yatıyorduk. İnsanın bu kadar kötü bir hayata alışması kolay değildi, biz de canımızı dişimize takmıştık.

Sonbaharda amcam babama tarlalarda iş buldu. Babam okumuş bir adam olduğu için traktör kullanmasını, toprak sürmesini biliyordu. Bir çiftlikten onu çağırdılar. Tam bir hafta orada kaldık. Ben kurumuş fasulyeleri ayıklayan kadınlara yardım ettim. Gece bir yere uzanıp yatıyorduk ama yiyecek sıkıntımız yoktu.

Bu tarla sürme işi çok sürmedi. Çiftlik sahibi babama biraz para ile biraz tahıl verdi. Tekrar taş ocağına döndüğümüz zaman duvarlara asılı fasulyemiz, bulgurumuz, biraz buğdayımız, ekmeklik unumuz ve tuzumuz vardı.

Havalar eski sıcağını kaybettiği için babam kuyu işi ile yeniden uğraşmaya koyuldu. Artık iki adam boyu derine inmişti. Kum taşları azar azar kopuyordu. Babam bir kaç yeri derince deldi. Bir gün bana bağırdı.

Yanına indim. Keski ile açtığı çukur, su ile dolmuştu. Bu suyu molozlu ellerimizle avuçlayıp tadına baktık. Babam:

— Hem soğuk, hem tatlı, dedi.

Artık taşlar ıslandığı için kuyuyu eşmek daha kolay oluyordu. Hemen oracıkta bir kuyunun bulunması çok işimize yarıyacaktı. Dereye inip bakraçla su alıp getirmesi hem yorucu oluyor, hem de çok vakit alıyordu.

Babam artık suyun içinde çalışıyordu. Bu suyu boşaltmak için beş on kova çekip dışarıya döktük ama, su bir yandan geliyor, bizim döktüğümüz kadar su yeniden birikiyordu.

Doğrusu babam çok uğraştı, su çıkan kesme kayayı havuz gibi eşti. Sonra artık taş ocağından bilezik için taş yontmaya başladı. Her taşı tamamlayınca kuyuya indiriyor ve kesme kayanın üstüne yerleştiriyor, etrafını yonu taşı kırıntılarıyla dolduruyordu. Günde ancak bir, en çok iki taş ha-

zırlayabiliyordu. Ama su artık bu yonu taşlarının hizasına kadar yükseliyor, sanki kuyuyu doldurmak için duvarın örülmesini bekliyordu.

Bu işleri anlatması kolay ama yapması çok güç. Babamın kaç defa yıldığını, kendisini sırt üstü yere attığını gördüm. Ama sonradan yine davranıyordu.

Amcam, Allah razı olsun, bir taşçı ile birkaç torba çimento yollamış. Adam bu işi iyi bildiği için dere içinden kum getirdi. Kuyudaki suyu mümkün olduğu kadar çekip boşalttık. Su sızan yerleri alçı ile kapattık. Kuyunun dibindeki hazne güzelce oyuldu, sonra toprak hizasına konan taşların arası sıvandı ve çukur daralıp yukarıya kadar bir kuyu hâlini aldı. Bir de bilezik takılınca adam tekrar kuyuya indi, tıkalı yerleri açtı. Biraz daha eşeledi. Yarı beline kadar ıslanmış olarak yukarıya çıktı.

Babama:

— Ahmet Ağa, dedi. Gayrı bu kuyunun suyu hiç eksilmez. Ardında yüksek tepeler vardır. Hemen ağaçtan bir askı yap üstüne, kolaylıkla su çekesin.

Bu kuyuya ikimiz de sevindik. Artık dereye inmekten kurtulmuştuk. Babam Şahin Efendiye çok teşekkür etti. Köy yakındı. İnsan bağırsa duyururdu. Zaten kasabaya, pazara mal götüren köylüler eşekleriyle, arabalarıyla hep o yoldan geçiyorlardı. Bazısı babamın yaptığı yalakta hayvanlarını sular, kendileri de su içer, bazen babama bir sigara verir, bazen pazardan aldıkları, tuz, şeker gibi şeylerden bırakırlardı.

Bunlar fakir adamlardı ama gönülleri çok zengindi. Babamın daima tamir ettiği ve odunlardan peyke yaptığı çardağın altında bir yorgunluk alırkan saf saf konuşuyorlardı. Hepsi de babamın Şahin Efendinin kardeşi olduğunu biliyordu.

Kazıp düzelttiğimiz yerlere biz de buğday ekdik. Sonbaharla birlikte bazı kavak dalları yaprak dökünce bunları Şahin Efendinin bize verdiği tarlanın sınırı boyunca çukur kazıp dikmeye başladık. Bunlara her gün su veriyorduk. Zaten pek başka işimiz de kalmamıştı. Bu arada amcamın verdiği gül çubuklarını çardağın yanına dikdik.

Farkında değildik sanki. Taş ocağının içindeki iç içe iki odanın bazı yerlerine tahtadan, ya da taşlar oyularak raflar yapılmış, bunlara toprak çanaklar, bir gaz lâmbası, bazı yiyecekler sıralanmıştı.

Amcam bize bakmaktan âciz değildi. Ama belki de babamın burnunun iyice sürtülmesini, aklını başına almasını istiyordu. Beş yıllık ceza evi babamı daha dik kafalı, daha geçimsiz yapmıştı.

Fakat işte köye, daha doğrusu taş içinde bir tarlaya geldiğimiz günden kısa bir zaman sonra babamın başındaki saçlar ağarıvermişti. Bu sıkıntılar onu öldürebilirdi de. Ama amcama:

— Bu çocuk yanımda olmasa ben bu kahrı çekmezdim.

Dediği gibi kendisini öldürüp her şeye bir son verirdi. Ama işte beni yalnız bırakmak istemiyor, belki kendisine yakınlık gösterdiğim için bana karşı ıstırap verecek bir hainlik gösteremiyordu.

O çardağın altında yattığımız geceleri hep hatırlarım. Üşüyerek ona sokulduğum zaman bana sarılırdı. Beni ısıtmak isterken belki kendisi de ısınırdı.

Sonra Hasan'ın bize getirdiği yiyecekleri yemek istemiyordu. Çünkü bu yiyeceklerin tekrar getirileceğinden ümidi yoktu. Benim bir gün olsun eksik aç kaldığımı istemiyordu.

Hâlbuki Şahin Efendi oğlu ile hemen her gün yiyecek gönderiyordu bize. Bu yiyecekler yüzünden aç kaldığımızı

hatırlamıyorum. Tam acıktığımız sırada o köylü kıyafetli oğlancağız eşeğin üstünde ayaklarını sallıyarak tıkır tıkır geliyor ve yiyecek getiriyordu.

Çocuk her defasında da:

— Halime anam yolladı, diyordu.

Babam da ben de anlamıştık ki, bu yiyecekleri ve bazı gerekli eşyayı yollayan Halime Hanım değil, Şahin Efendiydi. Şahin Efendi evinde sert bir adamdı. Onun haberi olmadan kuş uçamazdı.

Bu Halime Hanım da Şahin amcamın ikinci eşi imiş. İlk eşinden çocuğu olmamış ama kadını bırakmamış. Kadın ölünce köyden bu Halime Hanımı almış. Ondan Hasan dünyaya gelmiş. Hasan şimdi on dört yaşındaydı. Köyde ilkokulu okumuş, sonra artık babasının işlerinde çalışmaya başlamış.

Bu çocuk saf, biraz durgun, uysaldı. Babasının her dediğini yapıyordu. Bazen tek başına çapaya gider, sabahtan akşama kadar güneşin altında çalışırmış.

Yavaş yavaş yağmur başlıyor ve hava soğuyordu. Korudan kuru ağaçlar kesip taşımıştık.

İşte bu kışa karşı Şahin Efendi bir gün:

— Ahmet, dedi. Ananın boynunda dört tane altını vardı. Halime sakladı bunları. Şimdi bu altınlar altı yüz liraya gidiyor. Ben sana bin iki yüz lira vereyim. Bak kış geliyor, kasabadan, çamaşır, kundura filân alırsın. Yine sen bilirsin.

Babam paraları aldı, kasabaya beraber gittik. Bir eskiciden altları pençelenmiş kunduralarla kaba dokunmuş bezden çamaşırlar, bir de babamla bana yine eskisinden palto aldık.

Eskici ne demek? Ben bunu ilk defa o küçük kasabada öğrendim. Şunun bunun sattığı, ceket, pantolon, yelek, ka-

put, ayakkabı gibi şeyleri, bazısını hiç temizlemeden, yırtığının, söküğünü bile dikip yamamadan satıyorlardı. Yalnız kunduraların altına, yine kunduralardan sökülmüş köselerle pençe vuruyorlardı.

Kunduracı bu ayakkabıları duvara vurup:

— Yenisinden sağlam, diyordu. Yüzleri biraz örselenmişse ona bakma, sen altına bak. Bu kundura seni eskitir.

Ayaklarımıza giydiğimiz bu ayakkabılar kaldırım taşları üzerinde takır takır ses çıkartıyordu. Babam daha gerekli gördüğü şeyleri de aldı, yine yola koyulduk. Kunduralar ayaklarımızı vurduğu için onları çıkarıp ellerimize alarak yürüdük.

Ben apartımanda çorapla bile yere basmazdım, nerede çıplak ayakla gezeceğim. Çoraplarımız çoktan parçalanmış, atılmıştı. Sık sık yalın ayak gezdiğimiz için yolda yürümek bize çok güç gelmiyordu.

Ben o gece düşündüm. Belma annem beni en büyük mağazaya götürür, çeşit çeşit ayakkabı çıkartırır, kiminin rengini beğenmez, kiminin biçimini. Nihayet parasına bakmadan bir tanesini alırdı. Yazlık ayakkabım ayrı, kışlık ayrı idi. Ayrıca Jimnastik ayakkabılarım olurdu. Sonra her bayram alınan ayakkabılar bu hesabın dışındaydı.

Bana yapılan elbiseleri, paltoyu terzi dikerdi. Annem beni provaya götürür, darlığına bolluğuna, boyuna, biçimine bakardı. Kumaşı alırken de:

— Biraz daha pahalı olsun, zararı yok, yeter ki iyi olsun, derdi.

Şimdi adam bana göre eski bir palto çıkartmış söyleniyordu:

— Cebinde bir söküğü var, iki iğne attın mı tamam. Dirseğine de bir yama vur, beş sene kullan. Bir şey olmaz.

Bu soluk, lekeli, yırtıklı paltoyu iğrenerek elime almıştım. Taş ocağındaki duvara astığımız bu paltolara yattığımız yerden bakıyorduk. Babam:

— Ne düşündün Selim? diye sordu.

— Hiç, dedim.

— Sen amcanın yanına gitmeliydin, dedi. O seni anana yollardı.

— Sen ne yapardın baba?

— Sen bana bakma Selim. Ben bugüne kadar dayandığıma şaşıyorum. Dairede benim kadar şık giyinen, süsüne düşkün kimse yoktu. Yemek beğenmezdim. Bir titizliktir giderdi. Ama kumara gelince...

Babam biraz sonra sözünü tamamladı:

— Oğlum, insan ne ederse kendisine eder. Toplumun içinde üç büyük kötülük vardır. Kumar, içki, bir de hovardalık. Ben bunların üçünü de yaptıktan sonra dairenin parasıyla kumar oynadım. Yutuldum. Yaka paça yargıcın karşısına çıktığım gün her şey bitmişti benim için.

Babam anlatıyordu:

— Kaza ile veya hiddetle bir adam öldürseydim nihayet bu şerefsizlik sayılmazdı. Ama bana ait olmayan parayı aldım, gidip kumar oynadım. Bak bana Selim. Ben belki saygısız, anana karşı haksız bir adamdım, ama şerefsiz değildim. Bu işi yapan kumardır. Kumara düşkünlüktür. Kumar oynayanda eşyanın, malın hiç değeri yoktur. Onu bir hırs kaplar. Kendisinden geçer. Sonunda işte böyle sürünür.

Döşeli, dayalı bir apartman dairesinden çık, gel taşa oyulmuş, her tarafı soğuk ve katı bir mağarada yaşa.

Kimbilir, belki çocuk olduğum için bu durum bana çok ağır gelmiyordu. Bazı romanlar okumuştum. Oralarda insanların, gezginlerin başına gelenleri eğlenerek öğrenmiş-

tim. Bana bu hayat eğlenceli gibi geliyordu.

Yavaş yavaş dışarıda çalışamıyacak kadar havalar soğudu. O zaman amcam Hasanla bize el örmesi birer fanila ile ikişer giyim çorap yolladı.

Babam ocakta ateş yakıyor, fasulyeyi veya bulguru ocağa koyuyor, sonra eline ağır çekici ve keskiyi alıp duvarlardan birinden kalıp kalıp yonu taşları çıkartıyor, bunları hep bir ölçüde yontup üst üste koyuyordu. Bunlarla kuyunun yanında, kerpiçten yaptığımız evin yerine taş yapı kuracaktı.

Anlıyordum ki, babam kendisinde bir başka yere gidecek, bir başka iş tutacak güç bulamıyordu. Ben çıkan taş kırıntılarını el arabasına doldurup dışarıya götürüyordum. Bunlar kayaların arkasında kocaman bir yığın olmuştu.

Hep birbirine benzeyen günler, geceler geçiyordu. Günümüzü şaşırmıştık. Saatin kaç olduğunu açlıktan, ya da havanın kararmasından anlardık.

Babam yonu taşlarını oya oya bütün kış çalıştı. Başka ne işi vardı ki. İyi kötü bir yemek yapıyorduk, su getiriyorduk, hepsi bu. Bu işler çabuk bitiyordu. Evimizin içinde çıt çıt sesler hiç eksilmiyor, etrafa küçük taş parçaları sıçrıyordu.

Evimiz, daha doğrusu tarlamız kasabadan şehre giden bir yolun üzerindeydi. Köye giden yol da bu ana yoldan ayrılıyordu. Köy tepede olduğu için yokuş bizden başlıyordu.

Köylüler kasabadan gelirken çardağın altında, tahta sıraya oturup bir soluk alıyor, çoğu zaman bize sesleniyorlardı:

— Hele bir su verin içek.

Artık bir testimiz vardı. Buna kuyudan su dolduruyorduk. Hemen her akşam da kuyunun çıkrığını direkten çıkarıp ipi kovası ile beraber içeriye alıyorduk.

Her sabah köyden tek atlı bir araba kasabaya giderdi. Bu, köyün çıkardığı ürünleri, sütü, yoğurdu götürürdü.

Kasım ayında amcam bize gelerek:

— Ahmet, dedi. Selim'i kasabadaki okula yazdıralım. Köyde de kalsa okuyup yazması gerekir.

Babam acıklı acıklı amcamın yüzüne bakıyordu, Amcam:

— Ben üstüme alırım, dedim.

Amcam benim kılığımı biraz daha düzelttirdi. Kasabadaki ortaokula kendisi yazdırdı. Artık her sabah köyden gelen arabaya biniyor, süt güğümlerinin, yoğurt çanaklarının arasında kasabaya gidiyordum.

İlkokulda en bakımlı, en şık bir öğrenci olan ben, bu küçük kasabanın ortaokulunda en fakir, en perişan öğrenci olmuştum. Ellerim nasırlı ve kaskatıydı. Ama hevesim tükenmemiş ki okumaya başlamıştım.

Amcam akşamları arabayı yeniden yolluyor, evinin eksiklerini aldırırken yoğurt çanaklarını yolluyor ve boşlarını aldırıyordu.

Bu arabaya bazen köyden binenler de oluyordu. Ben okulda kaldığım kadar babamın ne yaptığını da düşünüyordum. Tabiî artık kışa girmiştik ve tarla işleri çoktan bitmiş, herkes hayvanlarıyla uğraşmaya başlamıştı.

Daha taş ocaklarına doğru yürürken çekiç seslerini duyuyordum. Babam benim derslerimle hiç meşgul olmuyordu. Zaten çocukluğundan beri benimle meşgul olmamış hep annem okumama, yazmama yardım etmişti.

Ama şimdi çevrede beni avutacak bir şey yoktu. Ocak yatak odamızdaydı. Buraya karşılıklı iki kerevet yapılmış, üstüne içine ot doldurulmuş kaba dokumalı torbalar konmuştu. Bunları yatak olarak kullanıyorduk.

Eve gelince bazen birikmiş taş kırıntılarını kürekle el

arabasına koyup kayalığın arkasına götürüyordum. İçerideki yığına her gün bir iki taş daha eklenince artık kapıdan girecek yer kalmamıştı. Bunları evin yanına, pencerenin yakınına taşıdık.

Babam bazı akşamlar bana daha uzun yonttuğu bir taşı gösterip:

— Bunu pencere veya kapı üstüne koyacağım, diyordu. Taş yapıya tahtadan mertek yapılmaz. Demir de yok elimizde. İyisi mi kapının, pencerenin enince uzun bir taş yonarım, bunu kapının yukarısına, iki yanlara oturttum mu hiç korku kalmaz.

Bazen bir taşı bitirmek için gece de çalışıyordu. Ben ocağın ışığında ders çalışırken o çat çat taş yontuyordu.

Amcam nedense Hasan'ı da okula yollamaya kalktı. Onu da yazdırmıştı. O, bazen kasabada annesinin kardeşinin evinde kalıyordu. Kasaba bir köy değildi ama tarlası, bağı olan çoktu. Kasabanın etrafı hep ekilmişti. Sonra sabah akşam evlere büyük baş hayvanların girdiğini görüyordum.

Kasımda açılan okul, mayıs başında kapanıyordu. Çocukların çoğunu, babaları çalıştırıyordu.

Yavaş yavaş havanın rengi değişti, şubatla beraber kasabada ve geçtiğimiz yollardaki erik ve badem çiçekleri açılmaya başladı. Yapraklar doğdu, ekinler de kabarıp çıkmışlardı. Gül çubukları da canlanıyordu.

Babamın uğraşarak ektiği buğdaylar pek boylu değildi ama Amcam:

— Ahmet, senin ekin fena değil, diyordu. Toprak dinlenmiş olduğu için kuvvetli. Hele tarlanın hepsini ekebilirsen kimseye el açmazsın.

Babam bir gün:

— Ağabey, dedi. Bizi okutmak için babam İstanbul'da

bir ev tutmuştu. Hatırlarsın. Bahçeli bir ev. O zaman böyle bahçeli evler çoktu. Bundan kırk yıl önce. Toprağa alışmış adam rahat duramaz, bahçeye bakar, sebze yetiştirirdi.

Amcam:

— Anlaşıldı, dedi. Sen de burada sebze yetiştirmek istiyorsun. Ama sebze buğdaya benzemez. Buğday için tarlayı hazırlar, serpersin. Gayri biçme zamanına kadar ilişmezsin, ama bahçe bakım ister.

— Benim başka ne işim var ki!

Bizim hiç aklımıza gelmezdi. Kasabada taş kırıntısı lâzım olmuş. Köye gelip taş kıracak rençber aramışlar. Amcam kalkıp bizim taş ocağına gelmiş. Çekişe çekişe pazarlık etmiş. Tam iki kamyon taş kırıntısını yükleyip götürmüşler. Baharla beraber kasabada yapı işleri de başlıyordu.

Babam bu taş kırıntılarından iki yüz elli lira almış. Birgün o da bizimle kasabaya geldi. Tohumculardan arpacık soğanı, sarımsak, kabak, salatalık tohumu ve çalı fasulyesi aldı. Bunlara epeyce para vermişti.

Amcam onun hevesini kırmadı. Küfelere doldurduğu koyun gübrelerini bize yolladı. Babam hemen soğanları, sarımsakları ve kavakları dikti. Bir zaman için taş yontmayı yalnız yağışlı günlere ve gecelere bıraktı. Artık açtığı ocaklardan, sovan sıralarından eli eksik olmuyordu.

Soğanların yeşil yeşil uçlarının görünmesi onun çok hoşuna gitti. Toprak, üstünde çalışan adamların emeğini boşa çıkartmıyordu. Yavaş yavaş yolla bizim tarla ve bahçe bir çitle ayrıldı. En çok hoşumuza giden kavak çırpılarıydı. Bunların hemen hepsi tomurcuklanmıştı.

Çardağın yanına dikilen birkaç kök asma da her hâlde büyüyecekti. Babam hemen korudan birkaç yetişmiş ağaç söktü, bunları getirip tarlaya dikti. Sallanmamaları için birer de destek yapmıştı. Her sabah bol bol su veriyordu.

Yağmurlardan yıkılan kerpiç evin yerini temizleyen babam, oraya yeni kuracağı evin temeli için eli değdikçe kazı yapıyordu. En çok bizi sevindiren kuyunun suyunun hemen hemen bileziğe kadar yükselmiş olmasıydı. İnsan testiyi sallandırsa dolacak gibiydi.

Bu arada Halil'in kasabadan çıkıp gittiğini duyduk. İbrahim'e gelince, Çukurova'dan gelenlere sorduk, hiçbiri onu tanımıyordu. Yalnız güneş çarpmasından bir kaç kişinin öldüğünü söylediler.

Kadınlı, erkekli bu adamlar kasımda dönmüşlerdi. Gelişleri gidişlerinden farklı değdi. Bir çoğunun canı yandığı için bir daha yıla ırgat toplamaya gelen adama yüz vermiyeceklerdi.

Dedemizin köyü pek ekine elverişli değildi. Bunun için çoğu hayvanlar besliyorlardı ama hiç de yeteri kadar çalışmıyor, hayvanlarına bakmıyorlardı. Amcam altmış yaşını geçtiği hâlde her gün kendisi de çalışıyordu. Ayrıca evinin yiyeceği ve hayvanların yemi için ekincilik de yapıyordu.

Martla beraber hafiften sıcaklar ve güneşli havalar başladı. Soğanlar bir karış boya yükselmiş, ekinlerse bayağı boylanmışlardı. Kabaklar, salatalıklar çıktı. Babam bir tarafa çalı fasulyesi ocakları açıp tohumları dikti. Sırıklarını daha fasulyeler toprağın yüzüne çıkmadan hazırlıyordu.

Onun bu çalışkanlığına amcam şaşıyordu. Bir gün konuşurlarken babam:

— Ağabey, dedi. Çalışırsam avunuyorum. Kendime oyalanacak bir şeyler arıyorum. Ben okuyup yazmış, hatta lisan öğrenmiş bir gençtim. Ben üç erkek evlât sahibi olduktan sonra bu işi nasıl yaptım? Düşünmeye dalsam çıldıracağım.

Sonra bana bazen:

— Selim, diyordu. Annen çok iyi bir kadındı. Benim gibi kumarbaz bir erkeği yedirdi, içirdi, giydirdi. Ama ben yolu-

mu şaşırdım. Onun kıymetini bilemedim.

Bazen, çalışıp yorulduktan sonra, topraklı ellerini bile yıkamaya dermanı kalmadan çardağın altında oturuyor, ellerini seyrediyor:

— Selim, diyordu. Bu eller bir zaman yalnız yazı yazar ve para sayardı. Ben amcan gibi kendimi köye vermedim. Kumara dalmasaydım yüksek tahsil de yapacaktım, ama düşüp kalktığım arkadaşlar beni yolumdan çevirdiler.

Ellerini bana gösteriyordu:

— Şu ellere bak, çekiç yarası içinde. Kaç yerine kan oturmuş. Bazen sızlamaya başlıyor, uykudan uyanıyorum.

Üşenmeden gidip keskiyi getirdi. Keskinin çekiçle vurulan başı yayılmış ve bir kaç yerinden parça kopmuştu:

— Oğlum diyordu. Çelik bu. Bak çekiçin altında nasıl yayılıyor, tepesi eziliyor. Kaç aydır bu böyle. Ama insan çelikten daha sağlam demek oluyor. Önce ellerime bezler filân sarardım. Artık lüzum kalmadı. Ellerimin acı duyduğu yok.

Bir iki gün kahırlanıp hiçbir iş görmezse sonradan yine davranıyordu. On, on beş kadar peynir tenekesi almış, bunların içine kavak dalları dikmişti. Şimdi bu dallar bir metre kadar boyda, taze yapraklı güzel birer fidan olmuştu. Bunları yolun kenarına sıralıyor, tenekeler hem sınır işini görüyor, hem de bahçeye bir güzellik veriyordu.

Bir akşam dönüşünde bu kavak dikili tenekeleri göremedim. Babam çardakta oturuyordu:

— Selim, dedi. Kasabanın belediyesinden adamlar geldi. Kavakları benden satın aldılar. İki yüz elli liraya verdim.

— İyi etmişsin baba, dedim. Ama ne yapacaklar onları?

— Bahçeye dikeceklermiş.

— Şimdi dikilen ağaç tutar mı?

— Bunları toprağı ile birlikte çukura oturturlar. Ama önce tenekenin dibini çıkartırlar. Toprakla örterler, baktılar ki ağaç hiç bozulmadı, tenekeyi sıyırıp çıkartırlar. Anladın mı şimdi?

— Anladım.

— Hepsi bu kadar değil. Benden yonu taşlarını istediler. Bilmem nerede kullanacaklar. Onların da tanesine on lira veriyorlar. Yüz yirmi beş taş var. Epeyce bir para değil mi?

— Öyle ama baba, sen bu taşlardan ev yapmak için çok heveslendin.

— Doğru, yalnız, tuğla harmanı hazırlamışlar. Geçen yıldan kalan tuğlalar varmış. Harman sahibi bana teklif etti. Araba getir, ne varsa al, dedi. Eğer amcan arabayı verirse şöyle iki odalı, aralıklı, mutfaklı bir ev yapmak için gereken tuğlayı getireceğim.

Babam bu işe pek heveslendi. Eğer taştan yapmaya kalksa o yıl da durmadan taş yontması gerekirdi. Amcam onun bu hevesine karşı durmadı. Araba boş kaldıkça gidip tuğla getirmeye başladı. Her gün bu tuğlaların bahçenin bir tarafına biraz daha yığıldığını görüyordum.

Babam benim defterimden bir iki sahife kopartmış, buna evin plânını yapmaya başlamıştı. Akşamları bana bu plânı gösteriyor, bazı değişiklikler yapmaya çalışıyordu.

Ara sıra amcam Şahin Efendi ile konuşuyordum. Eşekle bizim bahçeye geliyor, babam sebzelerini sularken o çardağın altında benimle bulunmaktan hoşlanıyordu.

Doğrusu ilk zamanda çok sert ve acımasız görünmüştü ama sonradan öz kardeşi olan babama çok yardımda bulunmuştu ve hâlâ da bulunuyordu.

Bir gün bana sordu:

— Selim, anan seni ne diye verdi bu adama?

Selim, ev için yığılan tuğlaları seyrediyordu.

— Ne bileyim, dedim. Anam babamın yüzünden çok kahır çekti. Onun ilk karısından olan iki ağabeyimi de okutmaya çalıştı. Onlar hiçbir zaman söz dinlemediler, babam kumardan başını alamadı. Bu arada ben, babam hapisteyken annem ayrılıp bir öğretmenle evlenince ve zaman zaman bunun çekişmesini yaparlarken onlara itiraz eder: "Ceza evine düşmüş bir adamdan artık ne istiyorsunuz? Onun Allah'tan başka kimsesi kalmamıştı" derdim. Üvey babam kötü adam değildi ama elbette beni başına dert et-

mek istemezdi. Bu adamın çok etkisi olmuş, annem beni babama bırakmıştı.

Şahin Efendi:

— Belki de tadsızlık çıkartırdın değil mi? dediği zaman:

— Ne bileyim, dedim. Bu adam benim de o Ahmet Kenan Beyin oğlu olduğum için öteki ağabeylerim gibi dikbaşlı, kötü bir insan olarak büyüyeceğimi sanıyordu.

— Neden ağabeylerin böyle dikbaşlı oldular?

— Amca bir erkek evlâdın başında baba olmayınca o evlât burnunun doğrusuna gitmez mi? Ben bile hatırlıyoum. Belma annem bazen: "Kenan Bey, çocuklar sigara içiyorlar" dediği zaman babam. "Belma ben sekiz yaşımda başladım sigaraya, onlar geç bile kalmışlardır" derdi. Kumardan başka bir şey düşünmeyen babasının çocukları elbette böyle olurdu. Sonra annemi hiç istemezlerdi. Aslında onları da doyuran annemdi. Okudukları kadar okumalarına da o gayret etti.

— Peki sen neye onlar gibi olmadın?

— Benim annem başka olduğu için böyle değişik olmuş olmalıydım.

— Annen seni özlemiştir.

— Annem annemdir amca. Fakat beni babama bıraktığı için ben de onu aramıyorum.

— Üvey babanın etkisi olmuştur.

— Elbette, benim için "Kumarbazın evlâdı" derdi. Babama söz söyletmezdim, onların yanında iğreti ve yabancı kalıyordum.

Amcama böyle anlatıyordum ama içimde bir eziklik, bir suç duygusu var gibi idi. Yaşım ilerledikçe hayatımı düşünüyordum. Bundan daha çok babama acıyordum. Şu iki yıl

içinde çektiği çileden saçları ağarmış, avurtları çökmüş, değişiklere dönmüştü.

Zaman zaman, İstanbul'da, Beyoğlu'ndaki apartman dairesinde aynaya bakarak giyinen babamı göz önüne getiriyorum. Süslenen, taranan, kokular sürünerek öyle evden çıkan veznedar Kenan Beyle bu paçalarını sıvamış, çıplak ayakları çamur içinde, çalı fasulyesi ocaklarına su veren Ahmet Efendi arasında dağlar kadar fark vardı.

Ama bunların ikisi de işte aynı adamdı ve benim babamdı.

İki yıl içinde, evet biz bu bahçeye yerleşeli iki yıl olmuştu, yedinci sınıftan sekize geçmiştim. Amcamın oğlu Hasan okulu başaramadığı için altıncı sınıftan ayrılmıştı. Artık o tam bir köylü çocuğu gibi hayvanların arasında, tarlada, bahçede çalışıyordu.

Şimdi kendi kendimizi bu bahçe sayesinde kurtarmış gibiydik. Önümüzden geçen yol iki büyük şehri daha kısa olarak birleştireceği için çalışmalar yapılıyordu.

Amcam işçi ve teknisyen olarak çalışanları görünce babamın daha çok para kazanmasını sağlamak için ona sütlü bir inek vermişti. Bu inek taş ocaklarındaki odalardan birinde yatar, gündüz buzağısı ile birlikte bahçenin arka tarafında otlar veya karnı tok olduğu için yatıp geviş getirirdi.

Bu inek amcamın hediyesiydi. Bir de yayık vermişti bize. Babam sabahleyin erkenden bahçe sulamasını ve zerzevat kesmesini bitirince ineği güzelce tımar eder, sağar, yoğurt yapar, ayran hazırlar ve günde bir kilo kadar tereyağı elde ederdi.

Yolda yirmi kadar amele çalışıyordu. Bunlar boğazlarına para vermeyen fakir ve zavallı insanlardı. Ama bir tabak kurufasulye ile yarım ekmeği her gün yiyorlardı. Bu yiyecek parasını müteahhit babama veriyordu. İşte bu yüzden de

babam iki türlü yemek pişiriyor, bir kamyona dolarak gelen işçiler çardağın altındaki uzun masada tabak tabak kurufasulye, bulgur lapası, domates salatası ve çanak çanak ayran yiyor ve içiyorlardı.

Müteahhit kazançlarını boğazlarına harcamayan bu adamları ucuza çalıştırıyordu ama babama da:

— Aç kalan olmasın, derdi.

Artık babamın sabahtan akşama kadar işi vardı. Sonra müteahhidin bazı araçlarını da taş ocaklarındaki odalardan birinde muhafaza ediyordu. Bunlar kazma, kürek, el arabası, keski, manivela ve çimento torbaları gibi şeylerdi.

Bu arada babam tuğla evin yapılmasına çok gayret etmiş, amcam da kasabadan bir duvarcı getirmişti.

İki odalı, tuvaletli ve mutfaklı ev çabuk meydana çıktı. Üstüne de beton tavan döküldü. Çatı yapılıp kiremit döşendi. İşte amcam o zaman "Ev mübarekesi" diye ineği hediye etmişti.

Okul tatil olup da ben babama yardım ettiğim sırada yapılan yol bizim bahçenin önüne gelmişti. İki makine çalışıyor ve yolu düzelttikten sonra çakıl döküyor, bu çakılın üzerinden silindir durmadan gidip geliyor, çakıllar toprağa işliyor ve yol asfalta hazırlanıyordu.

Bazen müteahhit de çardağın altına gelip oturur, ayran ister ve çıplak olan o alandaki biricik gölgelik yerde epeyce otururdu. Babam ona kuyuyu nasıl kazdığını ve taş ocaklarındaki kayaları nasıl oyduğunu anlatmış, bir günde rica etmişti:

— Mühendis Bey, sizin makineleriniz için yarım saatlik iş. Ne olur, şu arkadaki kayaları yardan aşağıya sürüversinler.

Bunun için de yayıktan çekilmiş bir kilo kadar halis tereyağını karşılık olarak teklif etmişti.

Eh taş atıp da kolu mu yorulacak? Mühendis makiniste:

— Bak oğlum, demişti. Ahmet Efendinin gösterdiği yerdeki taşları sürüp yardan aşağıya atıver.

Bu taşlar, hep bizim bahçede dikilecek yer açılırken toplanan taşlardı. Makine bir saat bile çalışmamış, geniş bir alanı çabucak temizlemiş, üstelik ark açan makine de bu ham toprağın üzerinden beş on defa gidip gelerek toprağı aktarmış, alt üst etmişti. Toprağın altı çakılsız ve temizdi. Babam makiniste bol bol ayran ikram etmişti.

O günden sonra müteahhit babama balta oldu. Her gün çıkarttığı yağı istiyordu, ama adam kırk liradan parasını da veriyordu.

Günde kırk lira, bu az para değildi. En az yüz lira da işçilere verilen yemeğin geliri vardı. Sonra her sabah babamın kestiği sebzeler iki, üç küfe oluyor ve kasabaya gidiyordu.

Babam benden bile gizleyerek yeniden tütün içmeye başlamıştı. Artık para kazanıyordu. Yalnızdı ve yaptığı hovardalık fitil fitil burnundan gelmişti. Bazen bahçenin arkasındaki koruluğa kadar giderek orada bir bodur ağacın altına oturup en ucuzundan sigara içtiğini görüyordum.

Amcam da bunun farkına varmıştı ve bana:

— Selim, demişti. Baban yeniden sigaraya başladı.

— Ne yapsın, dedim. Herkesin saydığı veznedar Ahmet Kenan Bey burada bahçıvan Ahmet oldu. Onun bu hayata nasıl dayandığına aklım ermiyor.

— Vay sen bu işi küçük ve aşağılık mı buluyorsun?

— Yanlış anlama amca. Bu adam bir kadın gibi süslenirdi. Her gün çamaşır değişir, bir yediği yemeği bir daha yemek istemez, şık, titiz ve çok nazik bir insandı. Burada böyle ağır bir işe dayanmasına şaşıyorum. Yoksa ben de bu bahçeye bağlanıp kalmak niyetindeyim.

Selim'in babası yeniden sigara içmeye başlamıştı.

— Sen okuyup adam olacaksın.

— Okumak başka, adam olmak başka amca. Sen de babam kadar okudun. Neden burada, köyde kaldın?

— Babam ayrılmak istemezdi köyden, ona yardımcı oldum.

— Ben de babama yardımcı olacağım. Hem bu gidişle o kafayı vurup yattı mı bir daha kalkıp iflâh olamaz.

— Neden böyle düşünüyorsun Selim?

— Amca, babam bütün gece inliyor. Bu inilti belki yorgunluktandır diyeceksin. Hayır, bu onun ruhundan, vicdanından gelme bir inilti.

Hakikaten babam hemen her gece en derin uykusunda bile inliyor ve anlaşılmaz kelimelerle sayıklıyordu. Bana öyle geliyordu ki, yorgun vücudu bitkin bir hâlde uykuya daldığı hâlde beyni, beynindeki ıstırap bir türlü istirahate kavuşamıyor, rahat edemiyordu.

Bir gün gece yarısı kalktı, sigara yaktı. Artık dayanamıyordu. İçip öksürmeye başlamıştı. Günden güne çöken babama daha fazla acıdım. Ona bir çay hazırlamayı teklif ettim. Karanlıkta şöyle konuştuk:

— Hayır Selim. Çay benim öksürüğümü dindirmez. Ben kısa zamanda çöktüm, yıprandım.

— Baba, böyle yapmakla benim yaşama gücümü kırıyorsun.

— Bu seni ilgilendirmemeli Selim. Herkes yaptığı kötülüğün cezasını çeker. Bizi yıkan, ailemizi mahveden hep kumardır. Ne yazık ki, ben alıştığım bu kötü işten yakamı kurtaramadım.

— Baba artık oynamıyorsun.

— Evet ama neye yarar. Olanlar oldu. Annen gibi çok akıllı, çok büyük insanlık duygularına sahip bir kadından ayrıldım. Ona karşı nankör oldum. Hatta onun biricik evlâdı olan seni onun elinden alarak ona yaşadığı kadar evlât hasreti çektirmek istedim. Bunun sebebi nedir? Sadece kötü bir insanın davranışı. Beni ve evvelki kadından olan çocuklarımı okutmaya çalışan, kazancı ile bizleri giydirip kuşatan o kadından oğlunu da çekip aldım. Bir ana evlâdından hiçbir sebeple ayrılamaz.

— Ayrıldı işte.

— Eminim ki o ıstırap içindedir. Benim yaptığım haksızlığı sen tamir etmelisin Selim. Sen annene hiç olmazsa sağ olduğunu ve okuduğunu haber vermelisin. Bu onun için bir teselidir ve bir gün, ana oğul muhakkak karşılaşacaksınız.

Babam kendi yanlış tutumlarını bir bir bulup bana anlatıyordu. İşte iki oğlu da, onlara babalık etmediği, hatta onları kötülüğe ittiği için hakikaten kötü olmuşlardı.

İbrahim Çukurova'ya giden işçilerin arasına katılmış, bir daha geriye gelmemişti.

Halil daha sağlam yapılı bir gençti. Demirciliği iyi öğrenmişti. Çalışmaya hevesi vardı. Babasından hayır göremiyeceğini anlayınca başının çaresine bakmış, nihayet İstanbul'a gitmiş ve izini kaybetmişti.

Kasabadaki okulda, Türkçe öğretmenim, dersleri kavrayış bakımından benim sınıf arkadaşlarımdan farklı olduğumu görmüş ve bir gün sormuştu:

— Selim, sen ilkokulu nerede okudun?

— İstanbul'da öğretmenim.

— Öğretmenin kimdi?

— Belma öğretmen.

— Her hâlde çok yetenekli bir öğretmenin varmış.

— Öğretmenim annemdi efendim.

Nedense sesim titremişti. Benim gibi eskiciden alınmış elbiselerle okula gidip gelen bir öğrencinin birden çok üzülmesi öğretmenin dikkatini çekti ve beni biraz kurcaladı. Olayı kendisine anlatmak zorunda kaldım. Belki de içimdeki ıstırabı dışarıya vurmuştum. Kesmeden beni dinleyen öğretmenim:

— Selim, dedi. Sen burada da yetişebilirsin. Ama bir an-

nen olduğunu unutma ve onu hiçbir zaman suçlama. Ona kısa da olsa bir şeyler yaz. Bu senin annene karşı görevindir, aynı zamanda bu bir insanlık görevidir.

Sonra, aradan iki hafta geçince bana annemin çalıştığı okulun adresini vermişti. İstanbul'da bir arkadaşına yazmış ve annemin hâlâ eski okulunda olduğunu öğrenmiş.

Bu olayı babama anlattım. Bana:

— Elbette Selim, dedi. İki yıldan beri annene hiç olmazsa sağlığını bildirmen gerekirdi. Bir mektup yaz, bana göstermene lüzum yok. Seninle benim aram başka, annenle senin aran başka.

Okullar tatile girmeden önce eline geçmesi için, bir pazar günü derslerimi bir yana bırakmış ve anneme şu mektubu yazmıştım:

"Anne, yeni kurduğunuz bir hayatı size zehir etmek için değil, sadece içinizdeki annelik duygusunun acısını gidermek için yazıyorum.

Siz benim annemsiniz. Aramızda dağlar olur, hata ölüm olur, bir takım başka duygular olur, ama bizi birbirimize unutturamaz. Sizi, beni babama bırakmakla suçlamıyorum. Ben yeni kurduğunuz evlilik hayatında size bir yüz karası olabilirdim. Ortada İbrahim ve Halil gibi çok kötü iki örnek vardı. Siz onlara da emek vermiş, onları iyi birer insan olarak yetiştirmeye çalışmıştınız. Onlar ıslah olmadılar. Babaları gibi topluma zararlı birer insan olarak yetişiyorlardı. Ortada bu iki kötü örnek dururken ben onlardan daha başka türlü olabilir miydim?

Üvey Babam Cevdet Bey bunu daima size söylerdi. Hakkı vardı. Ben de o babanın evlâdıydım. Ağabeylerim gibi olacaktım. Ama unutulmaması gerekli bir nokta benim annemin başka ve öğretmen bir kadın olmasıydı.

Kendisi de bir öğretmen olan Cevdet Bey zaman zaman

bu akrabalık duygusu ile babamı savunmaya kalktığımı anlamalıydı. Ama o bunu beni de ağabeylerim gibi kötülüğe eğilmiş bir çocuk olarak görüyordu.

Babam ceza evinden korkunç ve katı bir insan olarak çıkmıştı. Beni evinizden aldı. Çünkü ayrılırken, o elleri kelepçeli olarak mahkemeye getirildiği zaman beni bırakmıyacağını söylemişti. Siz de bu korkunç ve nankör adamdan artık kurtulmak için benden de vazgeçmiştiniz.

Sizi bunun için suçlamıyorum. Hakkınız var. Hiçbir şeyle iyi bir insan olacağıma sizi ve Cevdet Beyi inandıramazdım. Zaman zaman sizi düşünmüyor değildim. Hatta babam sık sık:

'Selim, annen çok iyi bir kadındı, yalnız seni değil, ağabeylerini de, beni de yedirip içirirdi, giydirip kuşattı, yalnız ben nankör bir insan olarak sadece ona ıstırap vermek için seni onun elinden aldım. Ona sağ olduğunu, Onu unutmadığını yaz', diyordu.

Benim yetiştirilmemde bir incelik ve başkalık bulunduğunu buradaki öğretmen de söyleyerek ilkokulu nerede okuduğumu sordu. Öğretmenimin annem olduğunu söyledim. Bunu söylerken bir övünmem vardı. Ona hayatımın hikâyesini de anlattım. Hatta eğer kendisiyle birlikte olmasaydım babamın muhakkak ölüp gideceğini veya bir haydut olup çıkacağını anlattım. Ve:

'İnsanlar kendilerini eşleri için feda etmek zorunda değildir. Kanun onlara ayrılma hakkını vermiştir. Annem bu hakkını kullandı. Fakat ben anama ve babama kanunla olduğu kadar duygularla da bağlıyım', dedim. Babam hırsız da olsa, katil de olsa yine babamdır. Aynı şey annem için de böyledir.

Öğretmenim böyle ağır şeyleri nasıl düşündüğümü sorduğu zaman da:

'Ben babam ceza evine girdi gireli çocukluğu bıraktım ve toplumun içinde suçlu duruma düştüm. Ağır bir takım düşüncelerin etkisi altında kaldım' , dedim.

Buna rağmen öğretmenim annemi aramam gerektiğini söyledi. İşte bunun üzerine durumu babama da söyledim, o da aynı fikirde.

Şu sırada bu mektubu yazıyorum. Babamın yapılışına yardım ettiği iki odalı evin penceresinden onu görüyorum. Her zaman kıyasladığım gibi soruyorum: 'Bu paçaları sıvalı, ayakları çıplak ve çamur içinde, elinde bir çapa ile çalışan, üzerinde ne varsa bir eskiciden alınmış sefil kıyafetiyle ter içinde çalışan adam bir zamanlar İstanbul'un en şık gezen, titiz erkeklerinden biri mi?'

Onun bu garip değişikliğe dayanmasının nedenini araştırdım. İki oğlu da kendisini terkeden ve defalarca kendilerini kötü yola sürüklemekte örnek olduğunu yüzüne haykıran bu adam bu hayata nasıl katlanıyor?

Amcam da sormuş bunu? Bunun sebebi benmişim. Evet, ben ona karşı muhabbet göstermişim, kendisiyle birlikte Anadolu'ya gelmişim, onu terketmemişim.

Fakat daha kötü bir adam olmasını engellediğim babam iki yıl içinde saçları ağarmış, yaşama gücü tükenmiş bir adam oldu. Arkasında bıraktığı hayatın hasreti içinde her gün biraz daha çöküyor. Artık o veznedar Kenan Bey değil, sadece bir Ahmet Efendidir.

Size bunları yazmam belki gerekmez. Ama eğer benim gibi sizin de akrabalık duygularınız zedelenmemişse oğlunuzun hayatını ve fikirlerini, ıstıraplarını öğrenmek, istersiniz.

Babamın daha fazla bu hayata dayanabileceğini zannetmiyorum. Bedenen olsun ona yardımda bulunmam gerekir. Belki ortaokulu okuduktan sonra ben de bahçede çalışıp hayatımızı kazanmak isterim.

Amcam Şahin Efendi babam kadar okumuş bir insan olduğu hâlde şehir hayatına girmemiş. Babasının köyünde, toprak işleriyle, hayvanlarla, ağaçlarla düşüp kalkarak kendisine bir meslek yapmış. Pekâlâ itibarı var, geçimi de yolunda. Benim dedemin adını taşımam onun çok hoşuna gidiyor. Bana o ihtiyar adamın ve eşinin köydeki mezarını gösterdi. 'Deden, babaannen' dedi.

Sandık odasını havalandırdığın zaman bana gösterdiğin dedemin resmine çok benzeyen Şahin Efendi, hayatından memnun. Ben de onun gibi köyde çalışıp kendime bir hayat kurabilirim.

Güneşin insanın beynini kaynattığı ve sıcakların bunalttığı bu taşlık bahçe şimdi bir sebze bostanıdır. Bu evi biz yaptık, bu kuyuyu biz eştik. El kadar bir gölgelik olmayan bu çıplak tarlayı bir bahçe hâline getirdik ve Bahçe kasabada bile duyulur oldu. Çünkü orada yetişen sebze ve bazı meyvalar kasabanın pazarında satılıyor.

Yolcular, oraya geldikleri zaman çardağın altına kendilerini atıyor, soğuk bir su veya ayran içiyorlar. Şimdilik yol yapan işçilere yemek vermek için müteahhitle anlaştık. Her gün çardağın altındaki uzun masada on beş yirmi amele kepçe kepçe tabaklarına konan yiyecekleri yiyor ve çanak çanak, kuyuda soğutulmuş, ayran içiyorlar.

Önümüzdeki yol asfaltlanacak. Buradan şehirden şehire ikinci bir yol geçecek ve otomobil, kamyon, otobüs gibi araçlar muhakkak bu Güllü Bahçe'de bir soluk alacaklar. Evet gülleri ile ünlü bu bahçe.

Şimdiden pazara giden köylüler orada bir soluk alıyorlar, hayvanlarını suluyorlar. Kimi su ister, kimi ateş ister, sigarasını yakar. Şöyle genç kız gibi salınan kavak ve meyva fidanlarına, yerdeki sebze yeşilliğine bakar ve:

'Bakar isen bağ olur, bakmaz isen dağ olur' , derler.

Evet, insanı çıldırtan o sıcak, Güllü Bahçe'de yok. Orada serin bir su, gölgelik ve ferahlık var. Yol boyunca ne bir kuşa, ne bir gelinciğe rastlanır, fakat bakarsın ki sabahın erken saatinde kuyunun daima su dolu yalağına inmiş kuşlar pır pır uçuyorlar. Bir çoğu cıvıldaşıyor. Bazen bir sincap veya gelincik geliyor. Babam bu hayvanlara hiç dokunmuyor. Hatta bir iki defa epeyce büyük bir yılana rastladım. Öldürmeye kalktım. Babam engel oldu: 'Bırak onu da Allah yarattı' dedi. 'Bize bir zararı yok. O da serinliğe geliyor.'

İşte Güllü Bahçe'nin hikâyesi şimdilik bu kadar. Bu Anadolu'dan gelen bir sestir. Sizden yüz bulursam yine de yazarım.

Size herhangi bir yönden el uzatmanız veya sizin acımanızı kazanmak için yazmıyorum. Babam artık bir ölü kadar yardıma ve başkalarının duygusuna muhtaç değildir. Ben de kendime bir yol çizmişim. Yalnız ortadaki bir hakikatten söz etmek istiyorum. Amcam beni şöyle uyardı:

'Selim, baban kötü bir adam değil. Sadece kumara dadanmış. İşte onu şerefsizliğe düşüren sadece budur. Kumar öyle bir hastalıktır ki para ve mal değerini hiçe sayar. Onda kazanmak tasası yoktur. Oynayacaktır, o oyunun havasına kaptırdığı kendisini geri alamaz. Baban nasılsa yakalandığı, bu hastalığın cezasını çok acı olarak çekti ve bitkin bir hâlde geldi. Artık o Veznadar Kenan Beyle bu Ahmet Efendinin arasında hiçbir ilişki kalmamıştır. Annen bilerek, bilmeyerek bir önemli durumu meydana getirmiştir. Seni babana terketmekle onun kendisini öldürmesine engel olmuştur.'

Evet, babam ceza evinden çıkıp apartmanın kapısına geldiği zaman beni eskiciye, artık kullanılmayacak bir eşya gibi, verip arkamızdan kapıyı kapatan sizler bir insanın kendisini öldürmesine engel oldunuz.

Bu mektubun sonuna "Oğlunuz" yerine "Öğrenciniz" sözünü yazdım ve altını imzaladım.

Sonra bana düşen bir görevi yapmış gibi mektubu katlayıp zarfa koyarak çantama indirerek bahçeye çıktım.

Amcamın bize bıraktığı bahçenin yanında, onun ekip biçmediği, çorak bir tarla daha var. Babamın kendisini toprak işine verdiğini görünce:

— Ahmet kardeşim, dedi. Şu tarlayı da senin Güllü Bahçe'ye kat. Elin değdikçe yol makinelerine düzelttirirsin. Senin bahçe taşlıktı, ama orası iyi ekin yetiştirirdi. Dört dönüm tutan bir yer. Muhtardan kağıt alalım, kasabaya varalım, tapuyu senin üstüne ederiz.

Babam tarlaya baktı baktı:

— Benim burayı onarmaya ne gücüm yeter, ne ömrüm, dedi.

Amcam:

— Öyle deme Ahmet, dedi. İnsan dediğin taştan katı, demirden pektir. Hem senin oğlun da var.

İki kardeş bu işin gereğini yaptılar. Şimdi babamın üzerinde sekiz dönümlük toprak vardı. Güllü Bahçe'ye katılan bu dört dönüm için ne yapmak gerektiğini bana da sordu.

— Babam, dedim. Sınırını belirtelim, yemiş ağaçları dikelim. Bu bölgenin suyu kıt. Ama bizim kuyumuz var. Yaş sebze yetiştirmeye bakalım. Bu kadarcık bahçede yetişenleri kapışarak alıyorlar. Hep tahıla, kuru yiyeceklere alışmışlar. Soğanın bile yaşını yemiyorlar.

İşin doğrusu buydu. Baba oğul güneşe bir türlü alışamadığımız için başlarımıza ya birer mendil sarar, ya da kasabadan aldığımız beyaz başlıklarla güneşe çıkardık. köylüler, işçiler kasketlerinin altına mendil ya da çevre koyar, güneş işlemesin diye kat kat giyinirlerdi.

Babam müteahhide tekrar rica etti. Her gün inekten çıkan yağı ona verecekti. Yeterki şu tarlayı makine el değdikçe onarsın.

Babamın konuşmasından, yüzünün şeklinden müteahhit, onun şehirli bir insan olduğunu anlamıştı. Hayatında gizli bir yön olduğunu biliyordu. Ama bunu sormuyordu.

Babam, amcamın verdiği tarla için, "Benim burayı onarmaya ne ömrüm yeter, ne gücüm" dedi.

Belki amcam ona bir şeyler anlatmıştı.

Makine tarlanın tümseklerini sürüp yaydı, ortaya dümdüz bir tarla çıkardı. Bir kaç nöbet de tarayıp taşları sürüp götürdü, sınırını da dört yanına bir ark açıp belirtti.

Amcam da bir şehir çocuğu sayılırdı. İstanbul'da okumuştu. Sonra şehre inmeyen babasının yanına çekilmişti. Ama onda şehirli zevki ve bazı ince düşünceleri vardı.

Köydeki evinin ön bahçesine bazı çiçekler dikerdi. Bu arada gülleri de vardı. Bunları budadığı bir çağda bir demet yapıp babama vermişti:

— Ahmet, bunları gübreli toprağa göm, suyu eksik etme, köklenince dikersin, bahçen şenlikli olur.

Hakikaten de beş on kök gül vardı. Bunlardan biri çardağı sarmıştı. Üzümlerin arasında güllerin açması, kışa kadar sürmesi çok hoştu.

Babamla okul işi yüzünden çekiştik. O bana:

— Buralarda kalamazsın Selim, demişti. Bak bana çabucak çöktüm. Köylüler bu toprakla uğraşma yüzünden çabuk ihtiyarlar. Şehirdeki rahatlık burada yoktur. Liseyi olsun okumalısın.

— Nerede okuyacağım, dedim. Beni şehre yollayıp orada oturtacak, okutacak paran var mı?

— Ananı unutma, dedi.

— Anam beni eskiciye mal verir gibi kapının önüne, sana bırakıp kapıyı kapatmadı mı ardımdan.

— Anan anadır Selim, o iyi kadındır.

— İyidir ama onun başka kocası var. El adamı beni isteseydi anam biraz olsun diretirdi. Ben burada kalacağım, sen de biraz daha az yorulursun. Bu Güllü Bahçe bizi geçindirir.

Güllü Bahçe'ye iki can daha geldi. Biri Emine, biri de Kocabaş.

Çukurova'ya, ırgat olarak gidenler, yine toptan dönüyorlar. Güllü Bahçe onların yollarının üstünde. Çoğu pamuk toplamaya gitmiş olan bu işçiler çoğu zaman iş sahiplerinin düzdüğü bir kervan hâlinde gidiyorlar, ama işleri bitip dönenler o kadar yolu yürüyerek köylerine ulaşıyorlar.

Bütün yazın yorgunluğunu ayrı bir yük gibi üzerlerinde taşıyan bu insanların göçe kona ilerlerken bağlara, bahçelere zarar verdikleri için onları yaklaştırmak istemeyenler çok olurmuş.

— Bu bitkin insanlara düşman gözüyle bakmamak lâzım, dedi. Zavallılar inleye sıklaya dönüyorlar.

Yol yapan, çakıl döken işçiler bizden ileriye geçmişlerdi. Onların çadırları vardı. Her akşam ateş yakar, etrafına toplanırlardı. Bunlara çoğu zaman, müteahhit akşam yemeği de verdirirdi.

Ogün babam iki misli fasulye pişirdi. Ocakta ufak kazanı doldurmuş, bakraçlarla dışarıya taşımıştı. İşçiler yarımşar ekmekle birer baş soğan ve kaşıklarıyla akşam serinliğinde yemeklerini yiyip gittiler, işte o sırada da Çukurova'ya giden işçiler döküm saçım geldiler.

Önde yürüyen hayli yaşlı ve bu işlere alışık olanlar evin karşısındaki yoldan köye kimseyi bırakmak istemediklerini görmüştü. Bunlar orada bir ağız dalaşı yaptıktan sonra homurdanarak Güllü Bahçe'nin önünde birikmişlerdi. Onları en fazla çeken kuyu idi.

Biz onlardan köylülerin söylediği kadar zarar görmedik. Yanlarında ekmekleri vardı. Babamdan su istediler. O da kuyuyu gösterdi ve istedikleri kadar su çekmelerine müsaade etti. Sonra yirmi beş kadar olan bu kadınlı erkekli işçilere tabak tabak yiyecek verdi, bu arada da bahçeye gire-

rek yeni dikilen fidanlara zarar vermemelerini istedi. Konaklamak için de yeni düzeltilen bitişik tarlayı gösterdi.

İşte babamın sırtına bir asker paltosu örterek çardağın altında yattığı bu gecenin sabahı ağzı burnu kapalı bir kadın, ayakları yara bere içinde kalmış, saçları taras taras on yaşlarında bir kızı babama getirdi:

— Buncağızın adı Eminedir, dedi. Kafa kâğıdı aha burda. Anası gille pamuğa varmışlardı. Anasını güneş vurdu, kaldı orada. Buncağızı yol boyunca ben barındırdım. Gayri benim de gücüm tükendi.

Kadın böylece sefil kızı babama bıraktı. Babam ayakları çizik ve yara bere içinde bulunan bu kızı sırtından itip kovalıyamadı. Kafile gittikten sonra alıp amcama götürdü.

Ertesi sabah da arabaya kasabaya giderken kızı Güllü Bahçe'nin önünde indirdi. Baktık ki Halime Hanım, kızın arkasına giyecek bir şeyler uydurmuş. Bir yıkamış, saçına iki tarak sürmüş. Ama evinde erkek evlâdı var diye barındırmamış. Amcam ogün geldi:

— Ahmet, dedi. Ben köyüne haber salarım, kimi varsa varıp alsınlar buradan. Birkaç gün barındır.

Ellerindeki çiziklerden belliydi ki, Emine de pamuk toplamış. Ama onun hissesine düşen para, ölen anasının kazandığı ortada yok.

Amcam dediği gibi sağa sola haber salmıştı. Aradan bir hafta geçti, arayan, soran yok. Zavallı kız anasının ölüm acısını çoktan içine sindirmişti. Bir can korkusu kalmıştı onda.

Ama gerek ben, gerek babam hiç de ters davranmadık. Yediğimizden ona da yedirdik. Ona da yatacak yer gösterdik. Bir hafta içinde kızcağızın rengi yerine geldi, biraz etlendi ve gündüzleri babama yardıma başlamıştı.

Bir kadın, anasını kaybeden sefil bir kızı babama teslim eti.

Akçalı köyünden Emine Karaca böylece bize katıldı. Bu akçalı köyünü bilen çıkmadı.

Kasım ayına girmiştik. Müteahhit işin büyük kısmını bitirmiş, işçisini savmıştı. Babamdan ayrılırken depoda kalan beş on torba çimentoyu istediği gibi kullanmasını da söylemişti.

Bu çimento bir daha iş mevsimine kadar zaten taş kesilip kalırdı. Babam asfalt döken müteahhitle de anlaştı. Onun yedi sekiz işçisine yiyecek verdi. Eli işe yatkın olanlar-

dan da faydalandı. Yakındaki tuğla harmanı artığından getirdiği tuğlalarla beş on kişi barındıracak bir kışlık yer yaptırdı. Bunun üstünü de betonla kapatmıştı.

Ben artık okula gittiğim için babama yardım edemiyordum. Her akşam gelişimde babamın işi biraz ilerlettiğini görüyordum. Emine üç sınıflı köy okulunu okumuştu. Eli işe yatkındı.

Bir akşam dönüşte epeyce büyümüş bir de köpek gördüm. Bunu amcam getirmişti. Anası o baharda yavrulamış dört kardeşten biriymiş bu. Cinsi çok iyi imiş. Adını da Kocabaş koymuş.

İşte bu arada bir de bayram geldi. Allah razı olsun, bir gün Amcam Şahin Efendi, Hasan'ı Güllü Bahçe'de bekçi bırakarak babamla Emine'yi arabaya koyup kasabaya indirmiş, orada babama bir kat takım elbise ile bir evlik pantalon, bir de iş tulumu almış. Ayakkabıyı, gömleği, çorabı eksik etmemiş. Emine'ye de hazır fistanla ayakkabı, çamaşır alınmış.

Okul kapısında bekleyen arabaya giderken onları orada gördüm. Amcam hemen bana da bir şeyler aldı. Araba ile yerimize döndük. Babam ağlıyacak gibi olmuştu. Duygularını belirtmek için başka çare bulamadı. Dili tutulmuştu, amcamın elini öptü.

O bayram kalkıp köye gittik. Biz evde kaldık. Babam amcamla köyün mescidine gitti, orada bayram namazı kılmışlar. Döndüler, el öptük, biraz daha oturduk.

Burada Emine'den söz etmek isterim. Kız geleli daha ancak on gün olmuştu. Bize alıştığı bir yana zavallı açmış, yol ve pamuk tarlalarında çalışma onu eritip sıskalaştırmış. Gerçi bizim hayatımız zengin değildi ama, hiçbir yemeğimiz olmasa babam bakraca iki kavurma atar bir un çorbası yapar, ya da tarhana ezip pişirir, tereyağında kızarmış ekmekleri bu çorbalara atar, kaşık kaşık yerdik.

Babam bana gizlice:

— Bu kızın ilikleri aç, diyordu.

Zavallı kız bizden daha fazla yiyor, sofrada ne kırıntı kalırsa onları da "Günahtır, atılmaz" diye silip süpürüyordu.

Önceleri derdini debreştirmemek için sormadık. Sonra yavaş yavaş babam şuradan buradan söz açtı. Kız da parça parça anlattı bize.

Akçalı köyü güzelmiş. Yüz hane imiş. Bakkalı, okulu minareli camisi varmış. Babası çiftlikte traktör kullanırmış. Bir iş kazasında ölmüş. O zaman hayvan gibi, tarla gibi davarları olmadığı için elleri böğürlerinde kalmışlar. Sonra anası onu da alıp Çukurova'ya inen kervana katılmış. O da yorganı dürüp yastığı, kaşıklarla bakracı içine koyarak sırtına vurmuş. Yollarda çok sıkıntı çekmişler. Onlar bekâr kadınların arasına katılmışlar.

Anası kırk lira gündelik alıyormuş, ona da on beş lira veriyorlarmış. Bu parayı anası koyunda saklarmış. Haftada bir gün hesap görürlermiş. Sonunda anasını güneş çarpmış, bir kaç saat içinde ölmüş. Beraber çalıştıkları kadın ne yapmışsa yapmış, değnekçi soruşturmuş. Emine'nin aklında kalmış. Anasıyla onun beş hafta içinde aldıkları bin dokuz yüz lira para imiş. Bu para bir türlü meydana çıkmamış. Emine:

— Daha bir hafta kaldık, diyordu. Anamı toprağa verdiler. Ben o kadınla kaldım. Çalışamadım. Sonra yola çıktık. Paralar da kafa kâğıtlarımız da anamın koynunda idi. O kadın kafa kâğıdımı benim koynuma soktu. Günahı boynuna paramızı da o almıştır. O bilirdi benim köyümü. Ama arar, sorarlar diye ses etmedi.

Bu kadarcık bir kızın ve ölen zavallı bir dul kadının kazancını alan her kimse babam:

— İşte bu iş böyledir Selim, diyordu. Dünyada her şey para için. Ben çok suçlu bir insanım. Alnıma sürülen leke si-

linmez. Ama işte böyle bir hırsızlığı yapamam.

Bir gün, bir pazar sabahı, bahçenin önünde bir kamyon durmuş, şoför seslenmişti:

— Ahmet Efendi, ayranın var mı?

Babam kamyonun yanına gitti. Kamyonun içinde yakındaki çiftliğin sahibi de vardı. Babam:

— İnek sütü kesti, dedi. İsterseniz bir çay yapalım.

Çiftlik sahibi:

— Bir bardak su da olsa yeter, dedi. Senin kuyunun suyu çok tatlı.

Babam Emine'den su isterken konuştu:

— Eh, gelip geçerken gördünüz, çok çalıştık bu kuyu için.

Sonra sormuştu:

— Bu traktörü nereye götürüyorsunuz?

— Bakıma.

— Kırığı var mı?

— Yok. Bir temizletelim dedik. Yağlanıp silinecek.

— İsterseniz bana bırakın. Ben bir göreyim.

— Bu işten anlar mısın?

— Anlamam diyemem. Makineleri çok severim. Bir zaman benim de bir güzel arabam vardı. Traktörlerde de çalıştım.

— Sonra kumar yüzünden sattın, değil mi?

Babam başını eğmiş, cevap vermemişti.

Bu Recep Ağa'nın çiftliğinde çalışan Halil ağabeyim babamın kimin nesi olduğunu anlatmıştı. Fakat şu iki yıldan fazla bir zaman içinde babamın ziyanı kendisine olan bir adam olduğu da anlaşılmıştı.

Bir banka veznadarıyken böyle çorak bir tarla üzerinde kazma kürek çalışan, bir ev kuran, ağaç yetiştirmeye ve geçimini sağlamaya az çok muvaffak olan babamın elinden iş gelen bir adam olduğu da belirmişti.

İki kalası, kamyonun arkasına koyup traktörü bahçeye indirmişlerdi. Babam onu yeni sundurmanın arkasına aldı, üstüne oluklu saçlardan bir yağmurluk yaptı, arabanın takımları üstündeydi, babam bu traktörü bir gözden geçirmeye ve çıkardığı parçalarını eve alıp orada silmeye başladı.

İşte o günlerde ben okula gelen bir mektup aldım. Bir aralık bulup okudum. Annem şöyle yazıyordu:

"Selim, bana yazmış olduğun mektubu, aylardan sonra, Cevdet Bey'in kitaplarının arasında buldum. Bana göstermemiş. Kendisine şöyle haykırdım:

'Dünyaya getirdiğim çocuğu babasına kötü söz seylediğimiz için bize karşı asi olduğunu bahane ederek onu istemedin. Yılanın yavrusu yılandır, demiştin. Onu ben dünyaya getirdim. Kapının önündeki eskiciye verilen bir eşya gibi deyiminden de bir şey anlamadın mı? Sen insanları, özellikle küçük insanları yetiştirecek bir öğretmen değil, sadece kıskanç ve kalpsiz bir kocasın.'

Selim, Cevdet Bey, senin babanı bırakıp tekrar bize dönmeyeceğini anladığı için mektubu bana gösterip acılarımı tazelemek istemediğini anlattı. Ben de çok üzgünüm oğlum. İnanmak zorundayım.

Düşünmeliydi ki, bir sağlık haberini olsun almak isterdim. Babanı hayatta tutan evlât sevgisi bende yok mu zannedersin? Acı, çok acı şeyler yazmışsın. Ama sana da hak veriyorum. İnsanın anası, babası, evlâdı kötü bir yola sapmakla ondan sevgilerini geri alamaz. O felâketlere yakınlarını da sürükler. Evet, ilk okulda sana bir kumarbazın oğlu

olduğunu eğlenerek söylediler. Düşünmediler ki, kumar oynayan sen değildin. Kumar bulaşıcı bir hastalık, babadan oğula geçen bir kötü sapıklık değildir.

Babanı korumak, ona söz söyletmek istememekte haklıydın. Bu senin evlâtlık görevindi. Bütün cemiyetin kendisinden elini çektiği ve medenî haklarını elinden aldığı, eşinin bile kendisinden ayrıldığı bir adamı tek başına korumak istedin. Ben bunu takdir ediyorum.

Ama unutmamalısın ki, baban İstanbul'da kalsaydı hiçbir zaman kendisine doğru bir yol seçemezdi. Artık ona iş vermeyeceklerdi. Tanıdıklarına rastlamak onun için bir felâket olacaktı. Bana da düşman olmuştur.

Ben nihayet meslek sahibi ve prensip sahibi bir kadındım. O güne kadar bu meslek beni ve benimle birlikte sizleri de geçindirmişti. Sen nasıl ilkokulda bir kumarbazın ve ceza evine giren bir adamın oğlu olmaktan utanç duydunsa, ben de bir kumarbazın ve kendisne gösterilen emniyeti kötüye kullanarak kendisine ait olmayan paraları kumara veren bir adamın karısı olmaktan utandım.

Eğer elinden hiddetle bir kaza çıkmış, hatta bir adam öldürmüş olsaydı bunun bir dereceye kadar mazur görülür tarafı olurdu. Ama bu dosdoğru hırsızlık yapmış bir adamdı. Buna şerefsiz şuç derler. Cinayet affedilir, ama böylesi affedilmez.

Senin böyle bir adamı koruman ve hatta annene karşı gelmen beni korkuttu. Baban da ayrıldıktan sonra seni almakta ısrar ediyordu. Seni, beni tazyik etmek için bir araç olarak kullanacaktı. Aslında senin ona hiçbir yararın olamazdı.

Acaba seni babanla gönderdikten sonra hiçbir ıstırap duymadım mı? Gırtlağı sıkılmış gibi, gözlerim kan çanağına dönmüş, bademciklerim şişmiş, boğazım sarılı olarak gün-

lerce dolaşmadım mı? Ama bunları sana anlatmaktan bir şey çıkmaz. Ancak hassas bir evlât olduğunu anlıyorum. Sonra yaşının üstünde düşüncelerin ve benzetmelerin var.

Bizi birbirimize bağlayan tabiî bağlar hiçbir suretle kopamaz. Belki bir kırgınlıkla yüzyüze gelemeyiz, ama sen ananın adını sordukları zaman beni nüfus kâğıdından silemezsin. Ben de bir oğlum olduğunu kimseden saklıyamam, hatta bunu, yani seni soranlara daima anlatıyorum. Babasıyla beraber, diyorum.

Aramızda geçen münakaşadan bir iki hafta sonra Cevdat Bey bana: Belma, dedi. Selim'in bir sözünü hatırlıyorum. İkimize karşı haykırmıştı: "Ceza evine girmiş, işi elinden alınmış, Allah'tan başka kimsesi kalmamış bir adamdan daha ne istiyorsunuz?" Biz sadece kendimizi düşündük ve: "Bu çocuk babasının oğludur, onu korumaya kalkıyor" dedik. Düşünmedik ki o sadece düşmüş olan bir insanı koruyor. Çocuklarda daha fazla olan zayıfa yardım, zayıfın yardımcısı olma duygusudur bu. Sonra elbette babasıdır.

Mektubunu bir iki kere beraber okuduk. Bizler artık olgun, kin ve öfke gibi duygulardan uzaklaşmış, hayata bir öğretmen gözüyle bakan insanlarız. Anladık ki, senin beraberinde olman babanı kötü bir insan yapmaktan uzaklaştırmıştır. Üvey ağabeylerin çekilip gitmişler, sen kalmışsın babanın yanında. O yaşama gücünü senden almaktadır.

"Senin işlek bir zekân, hayatı başka başka açılardan görmekte olduğunu Cevdet Bey de anlıyor. Yanlış bir iş yapmış olduğumuzu bana söylüyor. Bunda haklıdır, ama durum başka türlü davranmamızı da mümkün kılamazdı. Bana okul adresine kısa da olsa sağlık haberlerini yazacağını umuyorum Selim. Oradaki babansa, ben de annenim senin. Seni babandan hiçbir kuvvetin koparamıyacağı gibi annenden de koparamaz.

Annemin mektubunu babama da gösterdim. Fakat eliy-

le bir işaret yaptı:

— Senin annendir, dedi. Elbette yazar.

Belki yaptıklarına pişmandı, belki yaşama gücünü yitireceğinden korkuyor, belki de içinde bulunduğu hayatın sarsıldığını istemiyordu.

Havalar hayli bozduğu ve yerde kar bulunduğu hâlde sundurmanın arkasındaki traktörün sökebildiği parçalarını eve alarak temizleyip yağlıyordu.

Ben annemin mektubuna şöyle cevap yazdım:

"Mektubun size verilmemesindeki düşünceyi anlıyorum. Siz de hayatınızda büyük bir sarsıntı geçirdiğiniz mazinizden kalan döküntüleri görmek istemez ve sizi olduğunuz gibi ister.

Bu ders yılı sonunda ortaokulu bitireceğim ve tahsili burada bırakacağım. Kasabada lise yok. Şehir tam altı saat uzakta. Güllü Bahçe'den oraya gidip gelmeme imkân yok.

Geçen sene Çukurova dönüşünde yaşlı bir kadın sıska, cılız bir kızı emanet olarak bize bıraktı. Pamuk toplamaya götürülmüş olan bu kızın elleri çizik içinde, üstü başı perişan, ayakları yol yürümekten yarı aşınmış gibi.

Sonradan öğrendik ki Emine'nin annesi tarlada güneş çarparak ölmüş. Beraber çalıştığı kadın bu ırgat kadının koynundan beş haftalık gündeliklerini ve Emine'nin de kazandıklarını aşırmış, sonra da bir sözde sevap yapmış olmak için kızı koruyor görünmüş.

Dışarıda ayrıca, gelip geçen yolcuların bazı isteklerini karşılamak için yapılmış bir sundurma var. Uzunca bir oda gibi. Ön kısmı ve yanları tamamıyla camlı. Bu camlar yazın kaldırılacak. Orada iki masa var. İskemleler var. Kapalı bir bölmede köye ve gelip geçenlere lâzım olan ufak tefek bulunuyor.

Yoldan otobüsler geçer. Seslenir, su isterler. Bazı şoförler Emine'yi pek nazik buldukları için şaka ederler. Bazı yolcular kızcağıza, yarım metre kurdele, bir cep aynası gibi hediyeler verirler.

Burada et yok. Daha ziyade bir hayvanı kestikleri zaman kavurma yapıp çömleklere basıyorlar. Amcam bize de bir çömlek yolladı. Ama biz de daha çok tarhana çorbasına katıyoruz. Bunun içine bir iki parça da kavurma attınız mı çok mükemmel oluyor.

Size yeteri kadar buradan bilgi verdim sanıyorum. Önümüzdeki yaz biraz daha elimiz genişleyecek sanıyoruz. Bu arada size senelerce sıkıntı veren veznedar Kenan Beyden değil, sadece Ahmet Efendiden söz ettim. Bir insan en ağır ve en acımasız bir mahkûmiyete düşer ve ölünceye kadar bu hayatı sürdürmeye mecbur kalırsa artık kimseden af dilemeye de gerek duymaz sanıyorum. Başkalarının korkulu rüyası onun özel hayatıdır. Ben bu karanlıktaki adamla kalmak niyetinde olduğum için köylü hayatını benimsemeye çalışıyorum. Bu da benim için pek güç olmayacak sanıyorum.

Belki biraz soğuk bir mektup yazmıştım, ama ne yapayım ki içimden gelen bu idi. Bu mektubu babama göstermeden okul adresine postaya attım.

Babam artık geceleri inlemiyordu. Aynı odada, karşılıklı sedirlerde yattığımız için bazen kalkıp onu dinliyordum. Gündüz çok yorulduğu için çok derin bir uykuya dalıyordu.

Ben evin sessizliği içinde, küçük gaz lâmbasının ışığında derse çalışıyordum. Nedense o yıl okulu bırakacağım için dersler bana daha tatlı geliyordu. Bu arada babama bazı şeyler de sormak zorunda kalıyordum. Adamcağız bütün bildiklerini unutmak istediği için benim sorularıma isteksiz cevap veriyor, bazen duymamış gibi davranıyordu. Ne yapayım ki, Güllü Bahçe'deki evde başvuracak hiçbir kitap

yoktu.

Şahin Bey'in köylüleri onun fikrini almışlar. Çoğunun tarlası asfaltın kenarında. Oraya kimi yağ yapmak, kimi kavak yetiştirmek istiyor. Kışın yokuşu çıkmak, köye varmak çok güç. Şimdi yapılan asfalt hiç kapanmıyor.

Amcam Güllü Bahçe'ye inerek babama:

— Ahmet, demiş. Bizim köylüler senden özenmişler, yokuşun iki yakasında ve asfaltın sana karşı olan kıyısında toprakları var. Uzak diye işlemiyorlar. Biliyorsun ki çoğu hayvan yetiştirir, toprağa pek bakmazlar. Ama hayvan yetiştirmek için de kışın yem lâzım. Biraz ekip biçmek için yolun kenarına inmek istiyorlar.

Babam insanlardan uzak kalmak istiyordu, ama nihayet çorak olan toprakların yemyeşil olması, ağaçlanması hoşuna giderdi. Amcam konuşurken:

— Galiba, demiş, bir ikisi de evlerini yolun kıyısına almak istiyor, bana öyle geldi. Çünkü senin kendilerine su verip vermeyeceğini soruyorlar.

Babam nihayet:

— Bahçeye zarar vermesinler de ne yaparlarsa yapsınlar! demiş.

Köyde şubatla beraber bahar başlıyor, mart'ta havalar bayağı ısınıyor, çok güneşli günler oluyor. Karların eriyip ortalığın bahara dönmeye başladığı günlerde babam bana traktörü teslim ettiğini söyledi.

— Hatırlarsın, dedi. İlk geldiğimiz sıralarda çiftlikte çalışmıştık. Bu traktörü gözüm ısırmıştı. Çünkü bir iki defa arıza yapmıştı, bunun nedenini bilmiyordum. Çiftlik sahibi benim kendisini tanımadığıma şaşırdı. Sonradan hatırladım. Ekim zamanı ve sonradan tarla sürmek için beni istiyor. Traktörü çalıştıran delikanlı askere gitmiş.

Ben traktörün tarlada bir çok iş gördüğünü biliyordum. Tarlayı sürmekte, tarak ve römork çekmekte kullanılıyor.

O sırada bir gece ineğin bağırmasından uyanmıştık. Hatta Emine çıkıp bakmak istemişti. Babam müsaade etmedi. Ertesi sabah alaca karanlıkta koşup giden kız ineğin doğurmuş olduğunu müjdeledi.

İneğin yavrulaması süt bakımından da bizi çok sevindirdi. Gerçi buzağı arsızca anasını emiyordu ama mübarek çok sütlü bir hayvandı. Daha ilk günlerde bir kilo olsun tereyağı çıkarmaya başlamıştık. Artık geçen araçlara su yerine ayran veriliyordu. Bunun da kazancı sudan çok daha fazlaydı.

Babam traktörden sonra harman makinesini elden geçirmeye başladı. Bu işin uzmanı değildi ama küçükten beri makine merakında olduğu için eli bu işe hemen yatıyor, daha çok aklını kullanıyordu.

Mart'la beraber Güllü Bahçe şenlenmeye başladı. Genç ağaçlar hemen yapraklanmaya başlamıştı. Erken dikilen sebzeler toprak yüzüne çıkmışlardı. Ekinlerimiz yemyeşil ve fırça gibiydi. İyi ekilip bakılan tarla gelişi güzel ekilen tarladan çok daha fazla ürün veriyordu.

Babam her sebze için bir yer ayırmıştı. Meyva fidanları artık üçüncü yıllarına girdikleri için biraz daha fazla meyva veriyorlardı.

Ben okulu bitirme heyecanı içindeydim. Bir an önce babamın yanında toprak işlerine bütün gücümü verecektim.

Kocabaş artık yaşına gelmişti. Sahiden de başı çok iri, pençeleri kuvvetli bir çoban köpeği idi. Güllü Bahçe'ye kimseyi sokmuyordu. Bir iki köylü ailesi karşımızdaki ve yolun kıyısındaki tarlalarını onarmaya başlamışlardı. Hatta bir iki aile yolun kıyısında, önünde bahçelik bir parça bırakarak ev yapmaya koyulmuştu. Bunlar, amcam da dahil, bir iki defa deprem geçirdikleri için kerpiçten yıkılmışlardı. Bu

yüzden de hemen her yıl tuğla ocakları işletiliyor ve evler onarılıyordu.

Babam bu komşulara sudan başka yeni yeşermiş kavak fidanları da veriyordu. Bunları tenekelerinin dibini çıkartarak toprağa gömüyorlardı. İnsan karşısında yeni bir aile yuvasının kurulmasından çok hoşlanıyor. Yaşça Emine'den daha küçük kızların harç kardıklarını ve tuğla taşıdıklarını görüyorduk. Bunlar Emine'den özenerek at kuyruğu yapıyor, ama yine başlarını örterek saklanıyorlardı.

Kocabaş Güllü Bahçe'ye yabancı kimseyi sokmuyordu.

Amcam Şahin Efendi yorgun düşmüştü, işlerini oğlu Hasan'a bırakmış, eşeğine atlayarak çardağa gelmeye başlamıştı. Gelir gelmez de:

— Emine kızım, bir kahve yap, diyordu.

Çardağın altında oturuyor, karşıdaki yapıyı seyrediyor, yoldan gelip geçenlerle selâmlaşıyordu. Babam çiftliğe gideceği zaman ağabeysinin gelmesini bekliyordu. Ben okulda olduğum için:

— Ağabey, diyordu. Çiftlikte az bir işim var. Kalır mısın ben gelinceye kadar?

Amcam anlamaz gibi soruyordu:

— Ahmet, Güllü Bahçe'yi alıp gidecek değiller ya...

— Burada öksüz, yetim bir kız var ağabey.

Şahin Efendi içini çekiyordu:

— Anlaşıldı, haydi var işine git. Ben Emine'ye göz kulak olurum. Hem ben gelmesem de korkma, burada. Kocabaş var. Sonra Emine aklı başında bir kız. Seslenmeyince ortaya çıkmıyor. Hem bekler, hem bülbül dinlerim.

Babamın tasalanmakta hakkı vardı. Emine toplanmış, irilmiş, renkli, biçimli bir kız olmuştu. Onu adı gelip geçenlerce Küçük hanımdı. Şehirli bir kız gibi giyiniyordu.

Emine yaşı küçük olmasına rağmen epeyce bir şeyler öğrenmişti. Şimdi ince ince dikerek, kendisine ölçüp biçerek bir etek dikebildiği gibi, elbiselerimizdeki sökükleri, kopuk düğmeleri, yırtıkları onarıyor, vakit buldukça gayet ince bir örgü ile kazak filân da örüyordu.

Bazen Şahin Efendinin peşine takılıp köye giderek Halime yengenin makinesinde de dikiyor, ona prova yaptırıyordu. Babama, kasabaya her gidişinde bir şeyler ısmarlıyordu. Dantela tokası, tığ, makara, iğne, düğme, kopça, bel lâstiği filân. Tabiî bir iki arşın basmayı da unutmamasını söylü-

yordu.

Babam bu kızı seviyordu. Onun erkek evlâdı olmuştu, ama kız evlâdı olmamıştı. Bu öksüz ve yetim kız pek candan sokulmuş ve bize bağlanmıştı. Çok yaşlı bir adam değildi babam. Kırk beşe ancak gelmişti. Ama insanları birbirine bağlayan ve yüreklerin, ruhların besini olan sevgilerden yalnız evlât sevgisi kalmıştı onda.

İki hayırsız oğluna karşılık bu kız da ortaya çıkmıştı. Candan hizmet ediyor, istemese bile sabahları ona kahvaltı ettiriyor ve bir de kahve pişiriyordu.

Babam hemen her sabah temiz bir gömlek, temiz bir çorap giyiyordu. Emine bize çok iyi bakıyordu. Bir gün babam:

— Selim, dedi. Burada, Güllü Bahçe'de kalırsan sen bu kızı, al.

Kıpkırmızı olduğumu yüzümün ısındığından anladım. Babam:

— Hakikatli kız, dedi. Belki kasabalı, ama sıkıntı içinde büyümüş, bizden yardım gördü, bağlandı bize. Şehirden hiçbir kız gelip burada oturmaz. Ama bu kızcağız sana çok faydalı bir eş olur.

Ben on dört yaşındayım. Evlenmeyi düşünmek için daha çok zamanım vardı. Ama on iki yaşında olan Emine erken gelişmiş, güzel, renkli, aynı zamanda köye yakışmayacak kadar ince yapılı ve çok zeki idi.

Bilmiyorum, belki babam bu düşüncesini amcama da açmıştır. Nisan başlarında babam bana kasabanın nüfus idaresinden gelen bir yazıyı gösterdi. Bu yazıda şöyle deniyordu:

"Erzincan merkez ilçesi nüfus idaresinden alınan bilgiye göre Akçalı köyünden Ali Karaca, bundan yedi yıl önce bir

trafik kazasında ölmüş, eşi Zehra Karaca ile kızı Emine Karaca Çukurova'ya, pamuk ırgadı olarak gitmiş ve bir daha köye dönmemişlerdir. Köyde herhangi bir akrabaları ve malları olmadığı da anlaşılmıştır."

Amcam teklif etti. Köy kütüğünde babamın da kaydı varmış. Dedem oraya yazdırmış. O kütüğe Emine'nin de nüfusunu getirdiler, ben de oraya yazıldım, sonra kasaba nüfus idaresine de gittik.

Bu işler bittikten sonra babam, barakanın enkazı ile beraber gelen malzeme kampının dikenli telleriyle Güllü Bahçeye girmek için genişçe bir geçit bırakıp iki sıra dikenli teli asfalt boyunca çekmeye başladı.

Artık bol süt aldığımız için her gün yağ ve yoğurttan elli altmış lira alıyorduk. Güllü Bahçe'de satılmayan bazı sebzeleri de araba ile kasabaya yolluyorduk. Nane, maydanoz, taze soğan, taze sarımsak.

Bundan başka babam artık öyle çıplak ayakla bahçe sulayan kılıksız ve yüzü sakallı adam da değildi. Haftada bir defa olsun yıkanıyor, traş oluyordu. İşten dönünce, elini, yüzünü yıkayıp üstünü değiştirip sedire oturunca Emine ona gliserin getiriyordu:

— Emmi, ellerini yumuşat, bu eller daha da lâzım sana.

Babam pencerenin önündeki divanda oturup, hava kararıncaya kadar asfaltı seyrediyordu. Artık karşımızdaki tarlada bir ev vardı ve orada ışık yanıyordu. Daha yapılmakta olan tuğla evler de vardı. Yokuşun alt başından beri tarlası olanlar da tuğla getirmeye başlamışlardı.

Nisanla beraber yolun şehre kadar uzatılması işine de başlanmıştı. Müteahhit epeyce ileride bir kamp kurmuştu. Fakat gündüzleri işçisini kamyona doldurup Güllü Bahçe'de yemeğe getiriyordu.

Yine kuru fasulye, bulgur pilâvı, kesme hamurdan ma-

karna, haftada bir gün de tatar böreği veya piraho yapılıyordu. Bu biraz eziyetli bir yemekti. Zavallı Emine sabah işlerini bitirdikten sonra hemen hamur tahtasının başına oturuyor, hamur açıyordu. Müteahhit de o gün geliyor ve işçilerle birlikte yiyordu.

Burada bir uyum ve anlaşma vardı. Babama bu asfalt işinde epeyce iş düşüyordu. Yeni asfaltlanan yolda silindiri o çalıştırıyordu. Hayli ısınmaya başlayan bu havada sıcak asfaltın üzerinde çalışmak pek kolay iş değildi. Ama babam haftada bu iş için bin lira alıyordu. O zaman bütün Güllü Bahçe'deki iş Emine'nin üstüne kalıyordu. Babamın çalışacağı gün çok erken kalkması ve yemeğin hazırlanmasına yardım etmesi gerekiyordu.

Amcam da sık sık geliyor ve öğleyin kamyon göründümü sesleniyordu:

— Emine, seninkiler geliyor.

Emine içeriden:

— Gelsin, buyursunlar emmi, diyordu.

İşçiler kuyudan su çekerek, ellerini, yüzlerini yıkıyor, mendilerine veya Emine'nin oraya astığı havlulara kurulanıyor, sofraya çöküyorlardı. Kız bakraçla yemeği getiriyor, herkesin tabağına koyuyor ve çanaklara da ayran dolduruyorlardı.

Bu şirin kızı bütün işçiler seviyordu. Onu başı örtülü, telâşlı görmekten hoşlanıyorlardı. On beş yirmi kişiye yemek vermek kolay değildi. Babam da o sırada geldiği için yardım ediyor, somunları kesiyor, tabakları diziyordu.

Pazar günleri ben de, Emine de sofraya oturuyorduk. Süprülmüş, sulanmış olan çardağın altı serin ve ferahtı. İşçilerin canı gitmek istemiyordu. Ama müteahhit oradaysa:

— Haydi çocuklar, diyordu. İşimize bakalım.

Önce kendisi kalktığı için babam da kalkıyor ve işçiler kamyona dolup gidiyorlardı. Sonra müteahhit:

— Emine, kızım bana bir kahve yap, diyordu.

Her taraf güneşin harı altında yanıp kavrulurken Güllü Bahçe'nin o serin ve temiz çardağının altında bir kahve içmek cana değiyordu doğrusu. Müteahhit kahveden sonra kendisine hazırlanan tereyağını da alıp binek arabasına atlıyor, kendi kullandığı bu araba ile kasabanın yolunu tutuyordu.

Babam bu arada evimizde bir ilâç dolabı bulundurmayı unutmamıştı. Bunu daha çok benim hastalanmamdan korkarak yapmıştı ama, bu dolaptaki sargı, pomat, oksijen gibi yara, bere malzemesi çok işe yarıyor, elini kesen, başı ağrıyan bize koşuyordu.

Ortaokulun sonunda babamın yanında çalışmak için tahsili bıraktım. Babam benim köyde kalmamı istemiyordu, ama içinde bulunduğumuz hayat koşulları beni Güllü Bahçe'de kalmaya zorluyordu.

Babam kendi hayatında ilk defa kazandığı parayı evine harcıyordu. Her hafta bin lira gibi bir para almak küçümsenecek bir kazanç değildi. Arkasında bir işçi tulumu, başında bir güneşlik bulunan babam, Güllü Bahçe'den gittikçe uzaklaşan asfaltı çiğneyip bastırıyor, işçilerin sıcak sıcak döktükleri o kapkara, katran gibi çok ağır olan silindire ezdirtip düzelttiriyordu.

Bahçe işleri ve ineğin bakımı Emine ile bana kalmıştı. Yol şehre çok yaklaştığı için haziran ayında işçiler yemek için bize gelmiyorlardı. Yalnız babam giderken kendi yiyeceğini ve ayranını alıyordu.

Bahçenin sebzesini, yoğurdu, biz kasabaya yolluyorduk. Bahçemizin önünden geçen araçlar gittikçe artıyordu. Artık yolcu otobüsleri günde en az iki defa geçiyordu.

Ağustos ayında babam artık yol işlerini bıraktı. On bin lira tutan haftalığı ile Şahin Efendiye danışıp iki inek daha aldı. Sonra tuğlaya da epeyce para yatırdı. Güllü Bahçe'nin kazancı günde iki üç yüz lirayı buldu. Fakat babam da çok yorgun düşmüştü.

Bahçenin asfalt yola bakan sınırına, kapı yeri bırakarak bir metre yüksekliğinde duvar ördüm. Bunun üzerine dikenli telleri gerdim. Bahçe artık daha sevimli ve medenî bir görünüşteydi.

Üç ineğin bakımı biraz zordu. Tımarlamak, sağmak, beslemek, sağlıklarını korumak epeyce vakit alıyordu. Emine bu hayvanları ayrıca koruya yakın gölgeliğe çakartıyor, Kocabaşı hayvanların yanlarına bırakıyordu.

Bazen çiftlikten bir adam geliyor, bir de eğerlenmiş at getiriyor:

— Ahmet Efendi, diye sesleniyordu. Recep Beyin selâmı var. Şu bizim makinelere bir bakıversin diyor.

Babam bir iki defa kullandığı ve sakatlıklarını bildiği için çiftliğin motorlu araçlarını çok iyi onarıyor ve bakımlarını yapıyordu.

Yavaş yavaş tepedeki köyün yol kıyısında tarlası olan köylüleri bu işlek yolun kenarına tuğladan, çoğu birbirine benzer evler yapmaya başlamışlardı. O sonbaharda köy yolunun alt başı ve asfaltın üzeri köy tipi evlerle dolmaya başladı.

Artık burada evleri olanlar mektuplaşırken Güllü Bahçe adresini veriyorlardı. Yavaş yavaş orası bir köy adı olmuştu, aynı zamanda yolculara otobüs şoförleri:

— Güllü Bahçe'de mola vereceğiz, diyorlardı. Orada az çok yiyecek bulunur.

Babam bir iki defa hastalandı. Kasabadaki hekime gitti.

Dinlenmesi, kendisini yormaması gerekiyormuş. Bir takım ilâçlar da vermişlerdi. Her hâlde epeyce önemli bir rahatsızlığı bulunmamış olmalıydı ki Şahin Efendi:

— Bak kardeşim, dedi. Sen şehir çocuğusun, toprak insanı çabuk çökertir. Artık ağır işleri bırak. İşlerin yolunda demektir.

Babam:

— Burada bir kazanç varsa o senin sayendedir, dedi.

Amcam:

— Ahmet, dedi. Bu çorak tarlayı ben ekip biçemedim, bu kuyuyu ben eşmedim. Kavakları, sebzeleri ben yetiştirmedim. Ben çoktan bıraktım çalışmayı. Gayri ayrımız, da yok sayılır.

— Allah senden razı olsun ağabey.

— Eyvallah Ahmet. İşte dediğim gibi gayri sen kendini yormayacaksın.

— Çocuklar bu işleri başaramazlar ağabey.

— Doğru dersin, işte ben bunun için size bir yardımcı düşünüyorum. Yengenin akrabasından bir dul kadın var. Şunun bunun tarlasında çalışıyor. Tek başına kaldı, tarla işlerini, hayvan bakımını, süt, yoğurt, peynir işlerini iyi bilir. Yemeğe de yardımı dokunur. Bir kerpiç evde boğaz tokluğuna yaşıyor.

— Vallahi sen bilirsin ağabey.

Amcam Şahin Efendi ertesi gün ayağı şalvarlı, başı örtülü, ağzını, burnunu kapamış bir kadın getirdi. Daha dinç görünüyordu. Ama elleri ayakları, tarla işlerinden harab olmuş, güneşten yanıp kavrulmuştu.

Şahin Efendi:

— Bak Esma Hanım, dedi. Burası benim kardeşimin evi,

burası kardeşimin bahçesi. Sana anlattığım gibi burada rahat edersin. Yersin, gücün yettiği kadar çalışırsın, geceyi, gündüzü, kışı yazı, harman vaktini, tarlayı düşünmezsin. Emine nihayet cahil bir kız sayılır. Hem işler onu çok eziyor. Birbirinize destek olursunuz. Burada evin gibi çalışmak istersen buyur çalış.

Kadın:

— Sen bilirsin enişte, dedi.

Şahin Efendi:

— Burası senin için elin tarlasından çok daha iyidir, dedi.

Emine belki eve bir kadın gelmesinden hoşlanmadı ama iş olarak onun üstündeki yükün çoğu hemen kalktı. İlk günlerde biz de Esma kadından sıkıldık. Sabahtan akşama kadar durmadan çalışmak istiyordu. Her işi yapmak sanki onun görevi idi.

Esma kadın çok erken kalkıyordu. Ortalık daha alaca karanlıkken Emine ile beraber yattığı odadan yavaşça çıkıyor, mutfakta ocağa çay ibriğini koyuyor, hemen taş ocaklarındaki ineklere gidiyordu. Biz kalktığımız zaman bazen ineklerin tımarının yapılmış ve sağılmış olduklarını görüyorduk. Bazen yayık sesine uyanıyorduk.

O kış mutfağı büyüttüğümüz gibi evin yanına, eve bitişik bir oda daha yaptık. Bunun için bir iki usta çalıştı. Bu odayı ben çalışma odası olarak kullanmaya başladım. Kitaplarım gittikçe artıyordu. Oraya raflar yapmıştım. Bahçenin hesapları bu odadaki masada görülüyordu.

Yavaş yavaş babamın kavak tahtalarından yaptığı kaba saba iskemleler, masalar yerine, marangoz işi eşya ve tahta kerevetler yerine de divanlar alındı. Artık içine ot doldurulmuş Amerikan torbalar üzerinde yatmıyorduk. Hepimizin döşeği, yorganı vardı.

Babam bazen içini çekiyor:

— Unuttun mu Selim, diyordu. Amcamın samanlığında yattığımız geceyi? Sırt sırta vermiştik seninle ısınmaya çalışmıştık. Gündüzün sıcağına karşılık gece çok ayaz oluyordu. Sonra, ertesi gün, o samanlardan üzerimize üşüşen pireler yüzünden hep kaşındık.

— Amcam bize ilk göründüğü gibi değilmiş, dedim.

— Evet, dedi babam. Allah razı olsun. O zaman bile bizi aç bırakmadı. Bugün büsbütün başka bir insan. İbrahim içkiden, sigaradan zaten ciğerlerini çürütmüş bir gençti. Onun öldüğünden şüphem yok. Ama Halil çok vefasız çıktı. Sen de annenle kalabilirdin?

— Evet, baba, kalabilirdim. Ama bugün ne sen hayatta olabilirdin, ne de bu Güllü Bahçe olurdu. Bak burada penceresinden dışarıya ışık sızan, bacasından duman çıkan bir ev var. Bu evden sesler geliyor. Burada insanlar oturuyor.

— Hekimsiz, hocasız yerde oturma derler Selim.

— Baba hekimsiz, hocasız dediğin yerlerde binlerce insan oturuyor. Biz nihayet uyanık insanlarız. Şuradan atladık mı hekimli, hocalı yere gideriz.

*
* *

Askerlik görevimi yapmaktan dönüyorum. Ankara İstanbul gibi büyük şehirlerde de bulundum. Yazıcı olarak görevle bir subayın peşinde gittim. Hele doğduğum, ilk tahsilimi yaptığım ve annemin bulunduğu şehirdeki günlerim hiç de sevimli değildi.

Yirmi bir yaşında, genç bir asker olarak beni kimse tanımıyordu. Ben de annemin yanına gitmedim. Bir garip ve kimsesiz asker olarak dolaştım. Bir gün uzaktan annemin okulunun kapısından girip çıkanlara baktım. Onu, annemi de gördüm. Küçük çocuklarla beraber çıktı, sakin, acelesiz

yürüyüp giti. Arkasında basit bir elbise vardı.

Uzaktan takip ettim. Aynı apartmana girdi. Ben döndüm, kaldığımız birliğin erleri içine karıştım. Bizimle birlikte gelen genç subay İstanbul'a gelmiş olmanın sevinci içindeydi.

Dokuz, on yıl önce ayrıldığım İstanbul'dan fazla bir üzüntü duymadan yeniden ayrıldım. Nihayet askerliğim bitti ve yola çıktım.

Doğrusu, Güllü Bahçe'nin yolunu tuttuğum zaman ayaklarım geri geri gidiyordu. Son altı ay içinde Emine, mektuplarının arkasını kesmişti. Bir iki defa babamın hastalığından söz etmişti.

Amcam, Hasan'ı evlendirmiş, köyden bir kız almıştı. Artık hemen bütün işlerini oğlunun üzerine bırakmıştı. Aşağıda, Güllü Bahçe'nin sırasında o da bir ev yaptırmıştı. Halime yengemle bu eve inmişti. Hasan yukarıdaki evde kalıyor, her sabah babasını ve anasını yokladıktan sonra tekrar yokuşu çıkıyordu.

Amcamın çoğu vakti, Bahçenin güllerle, üzüm asmasıyla sarılı çardağının altında geçiyordu. Orada bir satış yeri vardı, yağ, peynir, ayran, yoğurt bulunurdu. Bunların yanı sıra yolculara lâzım olabileceği düşünülen ufak tekefek eşya ve bazı ilâçlar da bulunuyordu.

Yirmi ay askerliğim süresince, son bir yıldaki Güllü Bahçe gözlerimin önünden gitmemişti. Rüyalarıma girer, gözlerimi açtığım zaman kendimi bir başka memlekette, bir asker koğuşunda bulurdum.

Günler bölüğün kalem odasında bin türlü iş arasında düşünmeye zaman kalmadan geçerdi. Ama akşamları yatağıma girince saatlerce uyuyamaz, babamın sağlığını ve bahçeyi düşünürdüm.

Emine bir iki defa Bahçeye doktor getirildiğini ve baba-

mı iyi bulduğunu yazmıştı. Ama ben düşünmüştüm ki artık babam kasabaya inemiyecek ve hekime görünemiyecek kadar düşkün.

Sonra, tam altı ay Emine'den mektup alamamıştım. Amcama yazdığım mektuba da cevap gelmemişti. Bu sessizlik bana babamın ölüm haberi gibi gelmişti. Ve işte bir gün, tamamıyla yabancı bir insan gibi Güllü Bahçe'nin önünden geçerken şoföre:

— Ben burada ineyim, demiştim.

Akşam, vakit geçti. Şoför yağ istemiş, Esma kadın başı örtülü, şoföre yağ kağıdına sardığı tereyağını vermiş ve parasını almıştı.

Kadın beni köye gelmiş sanıyordu. Benimle meşgul olmamıştı. Eve doğru yürürken Kocabaş koşarak gelmiş ve sevinçle sıçramaya başlamıştı. İşte o zaman gelişimi Emine de duydu. Koşarak gelip beni kapıda karşıladı ve boynuma sarıldı.

Artık o on sekiz yaşında bir genç kızdı ve bir kasaba kızından hiç farkı yoktu. Benim dönüşüme sevinmişti, yüzü yaş içindeydi ama yüzüme bakmaya cesareti yoktu. Ağlamasının sebebi muhakkak benim duyacağım kederdi.

Sormadım, sormaya lüzum görmedim. Esma kadın elleri titreyerek lâmbayı yakıyordu. Sonra koşup amcama haber vermişti.

Şahin Efendi ve yengem Halime Hanım güleryüzlü olmaya çalışıyorlardı. Babamdan ses seda yoktu. Sofadan, onun benimle birlikte yattığı odaya, baktım. Kapı açıktı ve o oda misafir odası hâline getirilmişti.

Ancak hep birlikte yediğimiz yemekten sonra sordum:

— Ne zaman oldu bu iş?

Amcam içini çekti:

— Altı ay var, dedi. Bahara karşıydı. Çok direndi, yazmayın Selim'e, asker ocağında yalnız, kahırlanmasın, dedi.

Babam ölmüştü. Nasıl öldüğünü bana anlatmalarını istemedim. Yalnız ertesi gün amcam:

— Emine çok iyi baktı ona, dedi. Öz evladı olsa bakmazdı bu kadar. Geceleri kalkıp kalkıp yoklardı. Çok ağladı arkasından. Çırpındı bütün.

— Nereye gömdünüz? dedim.

— Dedenin, büyük annenin yanına, dedi amcam.

Hasan'la beraber köyün mezarlığına gittim. Babamın taze mezarı da oradaydı. Sanki bu kabarık toprağın altında, bir yer yatağında yatıyordu.

Güllü Bahçe'ye döndüğüm zaman amcam çardağın altındaydı. Yavaş yavaş gün ısınıyor, bu eylül gününün sıcak geçeceği anlaşılıyordu. Amcam:

— Selim, dedi. Baban son zamanlarında hayatından memnundu. Onun gibi kumar hastalığına yakalanmış bir adamın bundan daha rahat ve başı dinç bir hayat sürmesi mümkün olamazdı. Zavallının çok iyi tarafları varmış. Sana da çok düşkündü.

— Evet amca, dedim. Samanlıkta yattığımız gece, biraz ayaz olmuştu. Bana sarılmıştı iyice. Birbirimizden ısınmıştık. Sonra bu Güllü Bahçe'de de korudan büyük bir dal kesip yere dikerek bana gölgelik yapmıştı.

Amcam:

— Beni kınama oğlum, dedi. Bak o zamanki taşlık tarladan bir Güllü Bahçe meydana çıktı, bülbüllerin de uğrak yeri oldu.

— Ne olduysa senin yardımınla oldu amca, dedim. Bize önce yüz vermedin ama bizi aç bırakmadın, bize öyle bir yol gösterdin ki bugüne eriştik. Daha gelmeden insanın yüzüne gül kokuları geliyor.

Amcama, "Ne zaman oldu bu iş?" diye sordum.

İnsan her şeye alışıyor. Zaman zaman babam bana seslenecek gibi geliyor, gözüm onu arıyordu ama artık giden gelmeyecek, uçan konmayacaktı. Babamın sıkıntılı hayatı sona ermişti. O iyi bir insanın evlâdı olduğu hâlde kumara dalmış, ceza evine girmiş ve zaten işte bu günler de ölmüş demekti. O titiz, şık, tertemiz adam bir mahkûm olarak beş yıl yatmış, insanlığını da o ceza evinde bırakarak çıkmıştı.

Düşündüm, annem beni ona bırakmasaydı o daha evvel ölecekti. Ama temiz bir insan kişiliğini kazanmadan, Güllü

Bahçe'nin çardağında hayatının son günlerini huzur içinde geçirmeden ölecekti ve bu Bahçe ortaya çıkmayacak ve artık asfaltın iki tarafına sıralanan evlerin adı Güllü Bahçe köyü olmayacaktı.

Evet, köy ancak yirmi beş haneydi ama yavaş yavaş yokuşun üstündeki köy aşağıya iniyor, asfaltın üzerinde altı, yedi yaşında oğlancıklar koşuşuyor, on, on bir yaşındaki kızlar otobüsler geçerken başlarını örtüyorlardı ama hemen hepsinde Emine'ninki gibi birer atkuyruğu vardı.

Askere gitmeden önce yolun kenarına bir çeşme yaptırmıştık. Yaz, kış eksilmeyen kuyunun tatlı suyunu tulumba ile çekip depoya dolduruyorduk. Kapı daima açık kalır, su almaya gelenler sıra ile tulumbayı çalıştırır, hazneyi doldururlardı.

Testileriyle, bakraçlarıyla gelen gençler, suları doluncaya kadar orada, gölgelikte şakalaşıyor, gülüşüyorlardı.

Amcam beni:

— Selim, dedi. Senin deden, benim babam okumuş bir adamdı. Bizi de okuttu, ama köyden ayrılmayı istemedi. O tabiatın içinde yaşamayı severdi. Sonra çok şey bilirdi. Bana aralık aralık "Şahin, bir elin değince şu aşağıdaki taşlık tarlaya bir kuyu kazdır. Orada su olmalı" derdi. Ben üşendim. O tarlanın taşını ayıklamak bana ağır geldi. Babana bıraktım. Sonra nasıl olduğunu biliyorsun. Babanla sen başardınız bu işi. Ama bak bu babanla sana kısmet oldu. Sonunda dedenin isteği de yerine gelmiş oldu. Ne kadar doğru: "Bakar isen bağ olur, bakmaz isen dağ olur" demişler.

Sonra bir aralık kulağıma fısıldadı:

— Selim, babanın bir dileği vardı, dedi. Seni zorlamak istemedi, ama Emine'yle evlenmeni isterdi. Kız bu yaşa geldi, köyden başlık parası verip almaya kalkanlar oldu, ama kız oralı olmadı.

— Amca, dedim, kalp kalbe karşıdır derler. Emine bana çok yakınlık gösterdi. Sayende zengin sayılırız. Sütlü hayvanlarımız sekize çıktı. Bağ, bahçe yolunda. Yanımızda ırgat çalışıyor. Ama yine de sen Emine'nin ağzını ara.

Amcam Emine'yle konuşmuş, beni çağırdılar. Emine:

— Daha ne isterdim, dedi. Bakın şu Allah'ın işine. Biz Çukurova'ya gideceğiz, anacığım orada ölecek, o kadın bizim kazandığımız parayı çalacak, beni burada bırakıp savuşacak. Atalarımız "Bazı insanın başına gelen kötü yazgılar mutluluk getirir" demişler.

Amcam içini çekerek:

— Kızım, sözünü bağla, dedi.

Emine başını benim omuzuma dayadı:

— O bağlasın Şahin emmi, dedi. Benim elimde ne var?

Emine'yi göğsümün üstünde sıktım. Kızcağız uzandı, amcamın elini tutup dudaklarına götürdü. Bir damla yaşı ihtiyar adamın eline düşmüştü. Güllü Bahçe'de bir bülbül ötüyordu.

-SON-

29

KEMALETTİN TUĞCU

1902 - 1996

Sevgili Çocuklar,

Hepinizin çok iyi tanıdığı Kemalettin Tuğcu'dan kitaplığınıza yeni kitaplar kazandırmaya devam ediyoruz.

Usta ve kıvrak kalemiyle Türk çocuklarına ömrünü ve gönlünü veren Kemalettin Tuğcu'nun şimdiye kadar hiçbir yerde yayınlanmamış bu güzel eserini de zevkle okuyacağınızdan eminiz.

Kemalettin Tuğcu Serisi (50 Kitap)

1-Kuklacı (100 TEMEL ESER)
2-Bir Garip Kızcağız
3-Babam ve Ben
4-Yetimler Güzeli
5-Dilenci Baba
6-Kuyulu Bahçe
7-Annelerin Çilesi
8-Yetim Ali
9-Sokak Köpeği
10-Dağdaki Yabancı
11-Deniz Kızı
12-Benim Annem
13-Küçük Serseri
14-Şeytan Çocuk
15-Yılanlı Bağ
16-Bu Çocuk Kimin?
17-Cambazın Kızı
18-Toprak Adamları
19-Köyde Unutulanlar
20-Sütannem Nazlı
21-Süt Kardeşler
22-Babasızlar
23-Köyden Gelen Kız
24-Kız Evlat
25-Küçük Bey
26-Baba Evi
27-Balıkçının Kızı
28-Küçük Hanım
29-Güllü Bahçe
30-Tanrı Misafiri
31-Bir Dağ Masalı
32-Doğduğum Ev
33-Küçük Erkek
34-Satılan Çocuk
35-Büyüklerin Günahı
36-Hacı Baba
37-Annemin Hikâyesi
38-El Kapısı
39-Köydeki Arkadaşım
40-Çocuk İhtiyar
41-Sokaktan Gelen Çocuk
42-Can Yoldaşları
43-Küçük İşportacı
44-Eskicinin Köpeği
45-Çocukluk Arkadaşım
46-Ana Kucağı
47-Kırk Ev Kedisi
48-Kartal Yuvası
49-Karakaçan
50-Devlet Kuşu

ISBN: 978-9753812573
9 789753 812573

DAMLA YAYINEVİ®

Tel: 0212 514 28 28
Faks: 0212 528 24 01

www.damlaegitim.com